

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXXIII

1936

ŠTEVILKA 2-3

BANOVINSKE FINANCE

Na podlagi vidovdanske ustave iz leta 1921. je bil aprila leta 1922. uveljavljen zakon o oblastni in okrajni samoupravi. S tem so bile osnovane oblasti, katerih je bilo 33, vendar se je takoj pokazalo, da niso dovolj zmožne življenja in je zakon ostal na papirju vse do leta 1927. Šele 15. februarja 1927 so se vršile prve oblastne volitve in so s tem začele oblasti faktično poslovati. Tega leta je tudi vlada pristopila k prenosu poslov. Uveljavljena je bila uredba št. 354 z dne 26. novembra 1927, po kateri je bilo prenesenih kreditov na oblasti v skupnem znesku 173'3 milijona din, naknadno pa je bilo še preneseno 17'33 milijona, tako da je bilo skupno preneseno poslov za 190'65 milijona din, največ iz resorov: ministrstvo za narodno zdravje, za kmetijstvo in za gradbe.

Iz tega je že razvidno, da leta 1927. ne moremo smatrati za normalno leto v poslovanju oblasti. Prvi proračun ljubljanske oblasti je znašal 10'25 milijona v izdatkih in ravno toliko v dohodkih, proračun mariborske oblasti pa 25'9 milijona din. Faktično pa so znašali dohodki, oziroma ravno toliko izdatki ljubljanske oblasti 4'55, mariborske pa 28'74 milijona. K tem številkam je še omeniti, da so znašali preneseni krediti iz državnega proračuna pri ljubljanski oblasti 17'62, pri mariborski pa 8'35 milijona. Tu so vsebovani krediti na podlagi omenjene uredbe in naknadnih prenosov, torej v celoti.

V naslednjem podajamo kratek pregled odobrenih oblastnih proračunov ter podatke o njih izvrševanju v letih 1928 in 1929, kolikor smo jih posneli po pregledih finančnega ministrstva o samoupravnih dajatvah za ti dve leti. Pripomniti je, da so oblastne samouprave kmalu po 6. januarju 1929 začeli upravljati oblastni komisarji, kjer pa sta ostala v obeh slovenskih oblasteh oba dotedanja oblastna predsednika na svojih mestih kot komisarja.

K številkam za leto 1929. je pripomniti še, da so bili oblastni proračuni podaljšani za tri mesece do 31. marca 1930, da se je tako izvršil brez presledka prehod v novo stanje s 1. aprilom 1930.

Dohodki:

	proračuni			faktični		
	vse oblasti	ljubl.	marib.	vse oblasti	ljubl.	marib.
1928	683'35	48'03	42'32	514'81	48'15	65'25
1929	804'18	69'94	62'45	582'86	79'12	69'76

	Izdatki:					
	proračuni			faktični		
	vse oblasti	ljubl.	marib.	vse oblasti	ljubl.	marib.
1928	689'—	48'03	42'32	514'82	48'15	65'25
1929	832'03	69'94	62'45	580'86	79'12	69'76

Izvršitev proračunov oblasti v letu 1929. je služila kot podlaga za prevzem poslov po banovinah.

Ustanovitev banovin

Jeseni leta 1929. smo dobili banovine. Dne 3. oktobra 1929 je bil uveljavljen zakon o imenu in razdelitvi kraljevine na upravna področja. S tem zakonom je bilo ustanovljenih 9 banovin, katerih meje so bile natančno določene in ki so z malimi izpremembami tudi prešle v ustavo kraljevine Jugoslavije z dne 3. septembra 1931. Obe slovenski oblasti sta se združili v dravsko banovino, žal pa je bila pri tem Bela Krajina dodeljena savski banovini, okraj Čabar pa je prešel k nam na slovensko stran. Kaj kmalu je morala biti izvedena korektura v tem smislu, da je Bela Krajina prešla nazaj v dravsko banovino, okraj Čabar pa se je vrnil v savsko banovino. Poleg teh večjih izprememb je bila izvršena tudi še ena manjša izprememba v ormoškem okraju pri meji s savsko banovino.

Na podlagi zakona o razdelitvi kraljevine je bil 7. novembra 1929 uveljavljen zakon o banski upravi, ki prinaša med drugim tudi ustanovo banskega sveta. Na podlagi člena 25 zakona o nazivu in razdelitvi kraljevine je tedanji ministrski predsednik general P. Živković predpisal uredbo o ugotovitvi imovine, načinu uprave in budgetiranju banovin in o likvidaciji imovinskih razmerij dosedanjih okrajnih in oblastnih samouprav, ki je stopila v življenje dne 25. oktobra 1929.

Radi kratkega časa od ustanovitve banovin sem prvega proračuna niso obravnavali banski sveti, ampak je kar izšel v (tedaj) Uradnem listu. Prvi banski svet je bil imenovan dne 3. julija 1930, svetnikom pa je izročil dekrete prvi ban dravske banovine ing. Dušan Serbec dne 23. julija. Kasneje je bil svet še večkrat menjan, zadnjikrat 7. decembra 1935.

Prvikrat se je banski svet sestal k zasedanju 20. januarja 1931 za obravnavo proračunskega predloga za 1931—1932. Skupno je bilo doslej 7 rednih in 1 izredno zasedanje (za ustanovitev bednostnega sklada). Banski svet je samo posvetovalni organ, le za nekatere primere je dobil zakonodajno funkcijo (izvedbo lovskega zakona, nekatera določila občinskega zakona). Drugače pa je merodajna instanca za banovinski proračun in finance finančno ministrstvo.

Rekli smo že, da je izvedba proračuna služila za podlago banovinskim proračunom. Zadnji obračun ljubljanske in mariborske oblasti je znašal v dohodkih 148'88 milij. (ravno toliko v izdatkih), dočim je znašal prvi banovinski proračun za upravo 136'06 milij., za podjetja pa v izdatkih 29'34 milij. din, torej skupno 165'40 milij. Povišanje je le majhno, kar kaže, da se je finansiranje banovin razvijalo v približno istem obsegu kot za obe slovenski oblasti in da se funkcije niso znatno razširile s prihodom banovin.

O višini proračuna naše banovine naj navedemo te-le podatke, iz katerih je razvidno, v kakšni višini je ban predlagal proračune in kako

velike banovinske proračune je odobril finančni minister naši banovini.

	Predlog proračuna	Odobreni proračun
1930—1931	?	136,062.286 din
1931—1932	119,964.015 din	116,352.699 „
1932—1933	111,951.978 „	110,324.284 „
1933—1934	95,489.183 „	87,560.819 „
1934—1935	90,962.500 „	85,155.412 „
1935—1936	89,090.517 „	83,652.260 „
1936—1937	97,327.046 „	?

Za primerjavo vse te številke niso. Prvič je treba upoštevati, da je bil banovinski proračun za 1931—1932 jeseni leta 1931. občutno znižan radi krize, drugič pa podatkov za 1935—1936 ne moremo primerjati s prejšnjimi kot z naslednjim proračunom, ker sta bila izdvojena iz splošne uprave dva fonda, ki sta bila izkazana v podjetjih in ustanovah.

Z odločbo 31. avgusta 1931 je tedanji ban dr. Marušič po navodilih osrednje vlade, ki je zaradi izpada reparacij in krize znatno skrčila proračun državnih izdatkov, znižal veljavni banovinski proračun od 116,352.699 dinarjev (kot je navedeno v tabeli) na 104,661.899 din, znižanje znaša torej okoli 10%. To znižanje je odobril tudi finančni minister z odlokom 14. septembra 1931 v soglasju s predsednikom ministrskega sveta. Proračuni posameznih oddelkov so bili znižani: osrednja pisarna od 12'42 na 12, kmetijski oddelek od 15'69 na 14, prosvetni oddelek od 6'79 na 5'89, tehnični od 35'44 na 33'62, socialna politika od 27'27 na 23'41, trgovina, obrt in industrija 3'21 na 2'71, agrarne operacije 0'77 na 0'67, banovinski dolgovi od 8 na 5'6, le razni izdatki so ostali neizpremenjeni.

V proračunu za 1935—1936 je bil ustanovljen kmetijski sklad s 3,792.000 din dohodkov in ravnolotiko izdatkov. Ker je bilo 3,192.000 din dohodkov sklada prispevek banovine k skladu, je treba to vsoto odšteti od izdatkov splošne uprave. 600.000 din pa je bilo lastnega dohodka sklada, ki je bil prej vnesen v proračun uprave in je treba to vsoto prišteti dohodkom splošne uprave. Nadalje je bil s tem proračunom ustanovljen banovinski cestni fond, ki je imel izdatkov 7,700.000 din in ravno toliko dohodkov. Te izdatke in dohodke je treba prišteti izdatkom in dohodkom splošne uprave in tako dobimo za splošno upravo proračunsko vsoto 91,953.260 din dohodkov in ravno toliko izdatkov.

Na podlagi teh izvršenih korektur so se gibali naši banovinski proračuni splošne uprave sledeče (upoštevati pa je treba pri tem tudi bednostni sklad, ker so njegove dajatve davčna obremenitev prebivalstva banovine):

	uprava	bednostni sklad	skupno
1930—1931	136,062.286	—	136,062.286
1931—1932	104,661.899	—	104,661.899
1932—1933	110,324.284	—	110,324.284
1933—1934	87,560.819	9,000.000	96,560.819
1934—1935	85,155.412	5,050.000	90,205.412
1935—1936	91,953.260	5,850.000	97,803.260
1936—1937	97,327.046	5,850.000	103,177.046

K tem številkam je pripomniti, da je bednostni sklad začel delovati 1. julija 1933 in da zato obsega samo dobo 9 mesecev proračunskega leta 1933—1934.

Iz tega pregleda je razvidno, da se je proračun banovinske občne (splošne uprave) stalno zmanjševal vse do leta 1934—1935, od tedaj pa se giblje vsota banovinskega proračuna obenem z bednostnim skladom navzgor. Prehodno se je sicer povečal tudi v letu 1932—1933, vendar so za časa izvajanja tega proračuna nastopile velike izpremembe in ni mogel biti realiziran v prvotni višini.

V naslednjem podajmo še pregled financ banovinskih podjetij v vseh letih:

	dohodki	izdatki	prebitek ali dotacija
1930—1931	31,176.603	29,342.739	preb. 1,833.864
1931—1932	56,116.421	56,067.469	„ 48.952
1932—1933	48,878.492	47,579.208	„ 899.284
1933—1934	32,490.903	42,969.964	dotac. 10,479.061
1934—1935	30,142.777	40,066.031	„ 9,923.254
1935—1936	27,342.775	38,418.343	„ 11,075.568
1936—1937	28,906.185	40,872.897	„ 11,966.712

K tem podatkom navajam, da sta v proračunu za 1935—1936 izločena tako kmetijski kot cestni sklad iz podjetij, ker sta že vpoštevana pri pregledu splošnih izdatkov.

Proračun izdatkov in dohodkov je najznatneje narastel v drugem letu poslovanja banovin, ko se je število in obseg banovinskih podjetij in ustanov znatno povečalo. Od tedaj naprej pa se proračuni stalno zmanjšujejo ter so dosegli najnižjo točko 1935—1936, proračunski predlog za 1936—1937 pa prinaša povečanje izdatkov podjetij, povečanje dohodkov, pa tudi dotacije banovine iz proračuna občne uprave.

Prvo leto (1930—1931) je imela banovina 23 podjetij, zavodov in ustanov, od tega 19 kmetijskih, 3 zdravilišča in 1 zalogo šolskih knjig. Podjetja in zavodi so bili tile: Vinarska in sadjarska šola v Mariboru, Kmetijska šola na Grmu, Kmetijska šola v Št. Juriju, Kmetijska šola v Rakičanu, Mlekarska šola v Škofji Loki, Kmetijska gospodinjska šola v Mali Loki, Trsnica in drevesnica v Pekrah, Trsnica in drevesnica v Kapeli, Trsnice v Kostanjevici, Arnovem selu in Leskovcu, Trsnica v Dramljah, Trsnica v Vinjem vrhu, Drevesnica v Ptujju, Žrebčarna na Selu, Semenogojska postaja v Beltincih, Planinsko posestvo Robež, Veleposestvo Ponoviče, Ribje vališče v Bohinjski Bistrici, Kmetijska poskusna in kontrolna postaja v Mariboru in Podkovska šola v Ljubljani, Zdravilišče Dobrna, Zdravilišče Rogaška Slatina in Zdravilišče na Golniku in Zaloga šolskih knjig.

Leta 1931—1932 so prišla nova podjetja in zavodi, katera je banovina dobila večinoma od države s temile proračuni izdatkov: Kmetijske šole in zavodi: Kmetijsko gospodinjska šola v Št. Juriju 350.357 din, Prosvetni oddelek: Gluhonemnica v Ljubljani 441.920 din, Deško vzgajališče v Ponovičah 534.056 din in Zavod za slepo deco v Kočevju 351.716 din. Socialno skrbstvo: Dečji dom v Ljubljani 844.700 din, Dečji dom v Mariboru 615.180 din in Vajenški dom v Ljubljani 234.080 din. Narodno zdravje: Splošna bolnica v Mariboru 7,200.005 din, Javna bolnica v Celju 4,054.207 din, Banovinska bolnica v Murski Soboti 1,865.213 din, Javna bolnica v Slovenjgradcu 1,528.148 din, Javna bolnica v Brežicah 1,339.559, Javna bolnica v Ptujju 854.650 din, Banovinska hiralnica v Vojniku 1,327.596 din, Banovinska hiralnica v Ptujju 1,084.869 din in Javna ženska bolnica v Novem mestu 1,013.200 din.

Vse navedene ustanove so imele proračunskih izdatkov 23.64 milij., dotacija banovine pa je znašala 16.54 milij. din. Odpadlo pa je banovinsko posestvo Robež s proračunskimi izdatki 141.000 dinarjev in dotacijo 41.000 dinarjev.

Leta 1932—1933 je nov zavod: Banovinska gozdarska šola v Mariboru z izdatki 149.780 din in dotacijo banovine v znesku 39.780 din, odpadel pa je Vajenški dom v Ljubljani.

V letu 1933—1934 sta bili novi podjetji Banovinsko posestvo Robež in Biba planina z izdatki 35.800 din in dotacijo banovine 15.000 din in Banovinska postaja za čiščenje deteljnega semena v Ljubljani z izdatki 98.300 din.

V letu 1934—1935 je odpadlo Banovinsko posestvo Robež ter Banovinska postaja za čiščenje deteljnega semena v Ljubljani.

V letu 1935—1936 je novo Banovinsko posestvo v Gornji Radgoni z izdatki 66.200 din in dotacijo 20.000 din, Banovinska hiralnica v Gornji Radgoni z izdatki 352.130 din in dotacijo 152.130 din in Centralna lekarna in veledrogerija v Mariboru z izdatki 675.220 din.

Skupno je imela banovina 1935—1936: 20 kmetijskih podjetij, 4 prosvetne zavode in ustanove, 1 tehnično podjetje ter 16 zdravstvenih in socialnih ustanov.

V letu 1936—1937 je novo Banovinsko posestvo v Svečini z izdatki 292.180 din.

Gotovo največje in najvažnejše banovinsko podjetje so Kranjske deželne elektrarne. Tu sta nam na razpolago samo dva računski zaključka, in sicer za 1933 in 1934. V naslednjem podajamo v tisočih dinarjev glavne bilančne postavke KDE za 1934 (v oklepajih podatki za 1933):

Aktivna: blagajna 148 (131) vrednostni papirji 112 (215), naložbe 59 (59), dolžniki 1872 (1.982), investicije: Završnica 37.636 (28.863), Bohinj 196 (255), Zagradec 726 (820) in Žiri 1.601 (1.486), števeci 834 (757), inventar 235 (213), skladišče 2.651 (2.062), izguba 284 (619); pasiva: prvotno posojilo dežele Kranjske 1.033 (1.404), Mestna hranilnica v Ljubljani 5.021 (4.777), Pokojninski zavod 25.975 (19.888), Banovinska hranilnica 4.855 (4.764), upniki 4.034 (1.306), obnovitveni ter dopolnilni sklad 4.854 (4.567), sklad za popravilo jezu — (176), pokojninski sklad nameščencev 580 (580).

Račun izgube in dobička: dobiček: prodaja toka 4.733 (3.602), montaža instalacij 37 (72), prodaja blaga 148 (231), izguba 284 (619); izguba: upravni stroški 1.135 (1.115), vzdrževanje 770 (548), zavarovanje 243 (211), davki in pristojbine 104 (173), obresti 2.374 (2.271), odpisi 575 (209).

Investicije so se razdelile sledeče: osnovni stroški 85 (85), vodne zgradbe in druge stavbe 607 (607), cevovod in daljnovodi 30.099 (23.642), strojne naprave 51 (51), transformatorska postaja na Črnučah 6.794 (4.478).

KDE so proizvedle 6.074 tis. kilovatnih ur toka (1934 4.708), nakupile pa 4.250 (845) tis. ur, odprodaja toka je znašala 8.171 (4.075) tis. kilovatnih ur. Dohodki so od 1927 do 1935 narasli od 2.3 na 9.3 milij. din.

Doslej smo razpravljali samo o proračunih, vendar je potrebno, da se navedejo tudi podatki o učinkovitih dohodkih in izdatkih, to je o izvrševanju proračuna. Pri tem smo navezani na podatke, ki jih vsako leto banska uprava predloži članom banskega sveta. Ti podatki so zgrajeni seveda na uradni shemi proračuna in torej n. pr. ne vpoštevajo izpre-

memb, ki smo jih izvršili v pričujočem članku s prenosi od podjetij nazaj na splošno upravo za 1935—1936.

Slika je naslednja:

	dohodki		izdatki	
	proračun	faktični	proračun	faktični
1930—1931	136,062.286	114,977.590	135,282.809	116,382.548
1931—1932	116,352.699	89,757.075	104,661.899	88,811.488
1932—1933	110,324.284	72,815.728	110,324.284	71,587.443
1933—1934	87,560.819	78,437.326	87,560.819	83,548.439
1934—1935	85,155.412	82,710.314	85,155.412	80,186.289
1935—1936	83,653.260	59,243.794	83,653.258	57,153.258

(9 mesecev).

Pregled kaže, da je bil prvotni proračun zelo optimističen, da pa se je realiziral v vsoti za skoro 21 milij. din manjši, tudi efektivni dohodek iz 1931—1932 je zaostajal za proračunanim 26 milij., 1932—1933 pa je prišel največji udarec za banovinske finance. Banovinske finance so imele za skoro glavni svoj steber trošarino na alkoholne pijače. Toda z zakonom dne 18. aprila 1932 je bila trošarina na vino ukinjena in namesto nje uveden sistem državne točilne takse, ki se je ravnala po količini prodane pijače. Zaradi tega so dohodki zaostajali za proračunom za celih 37.5 milij. dinarjev. Kasneje se je položaj izboljšal in so naslednjega leta znašali faktični dohodki sami okoli 10 milij. manj kot proračunani. V letu 1934—1935 pa se je položaj izboljšal in so dohodki komaj za 2.45 milij. din zaostajali za proračunsko vsoto.

BANOVINSKI DOHODKI

Prva leta banovinskih financ je igrala zelo važno vlogo državna dotacija, kar je bilo v zvezi s prevzemom poslov državne uprave po banovinah. Toda čim ostrejša je bila kriza, tem manjša je bila državna dotacija naši banovini ter je sedaj v nekaterih letih popolnoma izostala, dočim so druge banovine še nadalje prejemale znatno državno dotacijo.

V naslednjem podajamo pregled proračunane in faktično prejete državne dotacije naše banovine:

	proračun	dejansko prejeto
1930—1931	30,866.622	28,319.555
1931—1932	11,933.747	5,114.433
1932—1933	—	2,876.766
1933—1934	6,923.283	—
1934—1935	1,000.000	1,000.000
1935—1936	—	—
1936—1937	2,700.000	?

Za 1936—1937 je samo proračunski predlog, kot je bil predložen finančnemu ministrstvu.

Za primerjavo z drugimi banovinami so zelo poučne te številke, katere posnemamo po pregledih finančnega ministrstva o stanju vseh samoupravnih dohodkov in izdatkov od 1926 do 1932 ter pregledih izvrše-

nih izdatkov in ostvarjenih dohodkov po samoupravnih proračunih za 1933, ozir. 1933—1934 in 1934, ozir. 1934—1935 (v milij. din):

	dohodki banovin	dotacija	od tega dravska
1930—1931	881.5	215.7	23.66
1931—1932	907.3	101.3	9.46
1932—1933	663.0	73.8	2.9
1933—1934	720.8	60.8	—
1934—1935	771.5	66.4	1.0

Skupno je znašala od 1930—1931 do 1934—1935 državna dotacija banovinam 518.0 milij. din, od tega je dobila Dravska banovina po navedenem viru 36.02 milij., po računskih zaključkih banovine, katere smo navedli v prejšnji tabeli, pa 37.3 milij. din.

Dotacije banovinam niso bile izkazovane v proračunih ter so se izplačevale v breme obratne glavnice glavne državne blagajne. V novem finančnem zakonu za 1936—1937 pa je določena nova razdelitev dotacij banovinam. Čl. 12, kakor je bil sprejet v skupščini, določa, da morajo osrednje carinske blagajne od vsote plačanega skupnega davka na poslovni promet pri carinarnicah na koncu vsakega meseca 18 % oddvojiti ter izročiti Državni hipotekarni banki kot dohodek za banovinski fond prometnega davka, ki se ustanavlja pri njej. Enako bodo postopale tudi davčne uprave glede skupnega davka na poslovnih promet, ki se plačuje po knjigi opravljenega prometa.

Iz ekspozicija g. finančnega ministra Dušana Letice je razvidno, da je bilo leta 1934. plačanega skupnega davka na carinarnicah in pri davčnih zavezancih, ki plačujejo ta davek po knjigi opravljenega prometa, 480 milijonov dinarjev (str. 15). Iz statistike naše zunanje trgovine za 1934, ki vsebuje tudi podatke o carinskih dohodkih in o drugih davkih, pobranih po carinarnicah, je razvidno, da je bilo poslovnega davka pobranega pri carinarnicah leta 1934. 177.27 milij. din in da tako odpade na takozvane knjigaše (ki plačujejo davek po knjigi opravljenega prometa) 303 milijone dinarjev. Za leto 1936 računa finančni minister z istim donosom teh vrst davka na poslovni promet. 18 % od 480 milij. din znaša 86.4 milij. din.

Dohodek banovinskega fonda prometnega davka, zbranega tako od dohodkov kot od naraslih obresti, bo delil finančni minister vsaka dva meseca po določilu drugega odstavka omenjenega člena 12 fin. zakona sledeče: 80 % banovinam: vrbaski, primorski, drinski, zetski in moravski, katerim je bila po banovinskih proračunih odobrena podpora (dotacija-subvencija) do višine te podpore (izvemši vrbasko banovino, kateri se od te podpore odbija 3,471.097 din, kolikor znašajo izdatki bolnice, prenesene iz banovinskega v državni budžet). 20 % pa dobe banovine: dravska, savska, donavska, vardarska ter mestno poglavarstvo v Beogradu in Pančevu po poslednjem splošnem uradnem popisu prebivalstva.

80 % dobi torej 5 banovin: 69.12 milij. din na 5,834.881 prebivalcev. 20 % pa dobe ostale 4 banovine in Beograd, torej 17.28 milij. din na 6,099.157 prebivalcev. Na podlagi tega je lahko izračunati, da bo dobila od 17.28 milij. odpadajoči del 18.76 % din naša banovina, torej 3.24 milij. dinarjev, dočim znaša subvencija za vse banovine skupaj 86.48 milij. din približno na leto.

V Sloveniji se že itak plačuje relativno več neposrednih davkov kot v ostali državi, saj se delež Slovenije pri neposrednih davkih giblje med

10—12 %, pri davku na poslovni promet pa je gotovo znatno višji. Po podatkih za zadnja leta je Slovenija plačala neposrednih davkov: 1929 10.2, 1930 9.7, 1931 10.2, 1932 15.4, 1933 11.6 in 1934 12.1 % vseh neposrednih davkov v državi. Še večji pa je delež Slovenije pri prometnem davku. Pomisliti je treba, da je bilo prometnega davka plačanega v Sloveniji 1931 51.0, 1932 66.0, 1933 103.9 in 1934 117.6 milij. din. To pomeni, da znaša delež Slovenije pri prometnem davku 20 % vsega donosa v državi. Delež naše banovine na novi državni dotaciji baš iz poslovnega davka znaša komaj 3.75 %.

Drugi vir banovinskih dohodkov so doklade na državne neposredne davke. O višini in donosu teh doklad nas pouči naslednja tabela:

	občna doklada	cestna	zdravstvena	skupno	
1930—1931	40 %	—	—	40 %	
1931—1932	35 %	—	—	35 %	
1932—1933	35 %	25 %	10 %	70 %	
1933—1934	35 %	25 %	10 %	70 %	
1934—1935	35 %	25 %	10 %	70 %	
1935—1936	53 %	—	5 %	58 %	plus 5%—63 %
1936—1937	53 %	5 %	5 %	63 %	

O plačanih dokladah pa nas informira tale statistika:

	%	proračun	donos
1930—1931	40	30,800.000	
1931—1932	35	28,000.000	
1932—1933	70	50,190.000	36,626.366
1933—1934	70	45,072.000	44,316.704
1934—1935	70	48,000.000	44,858.819
1935—1936	58	45,150.000	27,658.504 (9 mes.)
1936—1937	63	47,795.000	—

K obema tabelama je pripomniti, da 5 % nadomestna cestna doklada za 1935—1936 ni vsebovana v proračunu splošne uprave, ampak v cestnem fondu, ki je izkazan med banovinskimi podjetji itd.

Tretja vrsta banovinskih dohodkov so banovinske trošarine. Prvo leto obstoja banovine smo imeli te-le trošarine: na alkoholne pijače (35'8 milij. dinarjev proračunanega dohodka), električno energijo in premog. Že naslednjega leta je banovina uvedla 3 nove trošarine: na bencin, pnevmatiko in brezalkoholne umetne pijače. Tretje leto, 1932—1933 je trošarinski sistem v začetku proračunskega leta ostal neizpremenjen, nova je bila le trošarina na ogljikovo kislino. Toda v teku tega proračunskega leta se je zgodila ena najvažnejših izprememb za banovinske finance, o kateri smo že govorili: z zakonom 18. aprila je bila ukinjena tako državna kot banovinska trošarina na vino, ki je znašala 1 din od litra. Za to leto je znašal proračunani donos trošarin na alkoholne pijače 31,500.000 din, od katerega je kaj kmalu v začetku proračunskega leta odpadlo okoli 20 milij. din in je v naslednjem letu znašal proračunani donos trošarine na alkoholne pijače (pivo, esence in likerji) samo še 10 milij. din. Tako je banovina zašla v velike težkoče, zlasti še zaradi tega, ker so se med tem razmere na denarnem trgu znatno poslabšale in ni bilo mogoče najeti posojil za investicije.

Zaradi izpada trošarine na vino in žganje je banovina v delno kompenzacijo uvedla 1933—1934 tri nove trošarine: mineralne vode, očetno

kislino in kvas. Ves ta trošarinski sistem je ostal do leta 1935—1936, ko je bila s posebno uredbo o banovinskih financah ukinjena trošarina na premog, uvedene pa trošarine na kavo, čaj, kakao ter kalcijev karbid.

Olajšanje za banovine je nastopilo z letom 1934. Uredba o izvajanju javnih del z dne 23. novembra 1933 je dovolila banovinam uvedbo banovinske trošarine na vino in žganje, in sicer s sklepom banovinskega sveta in po odobritvi ministrskega sveta. Na podlagi te uredbe je bila dne 10. maja 1934 objavljena uredba o višini, načinu ubiranja in kontroli pri pobiranju banovinske trošarine na vino in žganje. Ker je banski svet naše banovine sklenil uvedbo te trošarine, je bila dne 20. maja zopet uvedena banovinska trošarina na vino v znesku 1 din, na žganje v znesku 5 din na hektolitrsko stopnjo ter 300 din na 100 litrov šampanjca ali drugega penečega se vina.

Od novo uvedene trošarine se porabi predvsem tolikšni znesek za redne proračunske izdatke banovine, kolikor je bilo dohodka od dela dosedanje državne in banovinske trošarine za dotično banovino v letu 1933, iz ostanka pa se ustanovi banovinski sklad za javna dela, ki ga upravlja ban.

Podobno je banovina zviševala takse, zlasti še ko je hotela nadomestiti izgubo na trošarini za vino. V letu 1930—1931 so obstojale naslednje takse: davek na ponočni obisk kavarn itd., taksa na kinematografske vstopnice, taksa na motorna vozila, na lovske karte, na sečnjo gozdov, na zakupnino lovišč in ribolovov, na živinske potne liste, prirastkarina od vrednosti najemnin, davek na dediščine, 1 % taksa od prenosa nepremičnin, banovinska davščina na šmarnico ter davek na hiše, oproščene državnega neposrednega davka.

Leta 1931—1932 sta bili ukinjeni prirastkarina in taksa na dediščine, na novo pa uvedena taksa na šoferske legitimacije.

Novi postavki sta bili v tem proračunu tudi prispevek avtobusnih podjetij za prekomerno porabo cest in odkup osebnega dela na banovinskih cestah.

Leta 1932—1933 je bil opuščen davek na hiše, oproščene državnega neposrednega davka, na novo pa uvedena 50 % doklada k dopolnilni prenosni taksi.

Leta 1933—1934, še pred uvedbo bednostnega sklada, ja bila opuščena odkupnina za osebno delo, povečana taksa od prenosa nepremičnin od 1 na 1,5 %, doklada k dopolnilni prenosni taksi pa od 50 na 100 %. Na novo so bile uvedene: taksa na pooblastitve in dovolitve po zakonu o obrtih, taksa na zavarovalne premije in pred leti obstoječa davščina na dediščine.

S proračunom za 1935—1936 je bila ukinjena taksa za sečnjo gozdov, na motorna vozila, na šmarnico, povečana taksa od prenosa nepremičnin od 1,5 na 2 %, na novo uvedena taksa na posest in nošenje orožja in končno je bila taksa na živinske potne liste izpremenjena v takso na prenos posesti na živinskih potnih listih.

Za proračun 1936—1937 so bile predlagane tudi nekatere nove davščine, vendar jih ne navajamo, ker proračun še ni odobren, pa zato tudi ne vemo, katere nove davščine bo banovini odobril finančni minister. Na vsak način pa je gotovo, ker predvideva to novi finančni zakon, da bodo za vse banovine uvedene nekatere nove banovinske trošarine: rezila za

britve, dodatek za kavo, kisovo kislino, kis, kavstično sodo, amonijačno sodo, kristalno sodo ter sodo bikarbono.

Končno še nekaj o bednostnem skladu. Bednostni sklad je bil ustanovljen na posebnem zasedanju banskega sveta leta 1933. Funkcionirati je začel dne 1. julija 1933. Pri izdatkih 9 milij. din je vseboval tole kritje: izredna davščina delojemalcev in delodajalcev, izredna davščina na dobiček podjetij, zavezanih javnemu polaganju računov in na čisti dohodek obratov, naštetih v prvi skupini člena 42. zakona o neposrednih davkih, izredna davščina na tantijeme, sejnine itd., davščina na zaslužek in pokojnine oseb, ki niso pristojne v našo državo in davščina na ukoriščenje vodnih sil. Ti dohodki pa so veljali samo za prvo leto obstoja sklada. V drugem in v naslednjih letih delovanja sklada so bile vse davščine ukinjene razen prve, izredne davščine delojemalcev in delodajalcev.

Število uslužbencev

O številu uslužbencev so nam žal na razpolago podatki samo za 4 leta poslovanja banovin, in sicer po proračunskih letih.

Tako je imela naša banovina:

	drž. usluž- benci	banovinski uprava podjetja		skupno
1932—1933	5.305	355	542	6.202
1933—1934	5.822	1.134	480	7.436
1934—1935	5.926	1.158	722	7.806
1935—1936	5.926	1.181	768	7.875

Iz pregledov finančnega ministrstva posnemamo tudi naslednji pregled o razdelitvi osebnih in stvarnih izdatkov naše banovine v zadnjih letih (v milij. din):

	splošna uprava			podjetja, zavodi itd.		
	osebni	materijalni	skupno	osebni	materijalni	skupno
1932—1933	18'33	82'3	106'0	9'9	37'0	46'9
1933—1934	16'2	60'9	77'1	8'26	34'7	43'0
1934—1935	17'2	58'0	75'2	8'27	31'8	40'1
1935—1936	17'64	51'75	69'4	8'38	41'53	49'9

K tem številkam je pripomniti, da so izdatki podjetij zato narasli v letu 1935—1936, ker so bili iz splošnega proračuna preneseni fondi v podjetja (kmetijski in cestni).

Podatki finančnega ministrstva navajajo tudi število banovinskih upokojenecv; teh je bilo 1933—1934 85, 1934—1935 109 in 1935—1936 108.

O dolgovih naše banovine nimamo najnovejših podatkov. Na razpolago so nam pa statistike za 1930 in 1933. Od 1930 do 1933 so narasli dolgovi naše banovine od 41'6 na 50'6 milij. din (23 posojil). Največji upnik banovine so samoupravne hranilnice (v prvi vrsti Hranilnica dravske banovine) 46'6 milij., zasebni denarni zavodi 1'66 in ostali upniki 2'4 milij. din po stanju konec leta 1933. Posojila banovine so razdeljena z ozirom na čas zadolžitve: od 1924—1928 5'05, 1929 15'5, 1930 20'6, 1931 7'8 in 1932 1'66 milij. Obrestna mera banovinskih posojil je naslednja: 0% 0'6 milij., 6—7% 3'05, 8—9% 39'8, 9—10% 7'16 milij. Posojila so večinoma srednje- in dolgoročna: do 1 leta 16'5, od 1—10 let 2'4, od 10—25 let 31'67 milij. Služila pa so: ureditev mest 33'44, kult. soc. investicije 13'05, zgradba uradnih poslopij 1'36 milij., ostale svrhe 13'89, mešane svrhe 8'46 milij. Anuitete znašajo za 1933: obresti 4'44, amortizacija 4'8 milij., skupno 9'24.

Drago Potočnik

DEVIZNE OMEJITVE IN NAŠ TUJSKI PROMET*

Število držav, ki so prisiljene braniti svojo valuto s posebnimi omejitvami v plačilnem prometu z inozemstvom, raste od leta do leta.

Tako zvane devizne naredbe so postale poleg težkoč in stroškov pri nabavi potnih listov in vizumov največje zlo v mednarodnem turističnem prometu. Z naraščajočo svetovno gospodarsko stisko je večina držav poskušala uvesti avtarkijo tudi v turizem. S patriotičnimi gesli, s težavami pri izdajanju potnih listov, z valutnimi predpisi, ki so jih od leta do leta poostrovali, so države pritiskale na svoje državljane, da prebijejo svoj dopust ali zdravljenje doma, medtem ko so obenem skušale z najrazličnejšimi ugodnostmi povečati dotok tujih turistov.

Samo po sebi umevno je, da se je tudi Jugoslavija zaradi velikega pomena, ki ga že ima naš mladi turizem v našem državnem in narodnem gospodarstvu, začela baviti s težavami, ki se delajo turistom, namenjenim v našo državo. Devize in valute, ki jih prinašajo inozemski turisti k nam, so namreč važna postavka v naši plačilni bilanci ter je absorbiranje naših efektivnih dinarjev spričo omejitve drugačne uporabe tudi velikega pomena za tečaj naše narodne valute. Vrh tega je hotelska industrija važen davčni objekt za naše državne finance ter je država po svojih gospodarskih podjetjih tudi sicer zelo zainteresirana na turizmu. (Železnica, državno parobrodarstvo, pošta, telefon, monopoli, takse itd.)

Turizem je postal na ta način važen faktor pri trgovinskih pogajanjih z drugimi državami in dobili smo tako posebne turistične konvencije: sporazume o pospeševanju turizma, o reguliranju potniškega prometa in plačilne sporazume. Najlažje stališče ima naša državna uprava pri sklepanju takšnih sporazumov z onimi državami, katere so same v močni meri interesirane na dotoku jugoslovanskih turistov in najdejo s tem že v samem turizmu svojo kompenzacijo ter končno z državami, ki imajo z našo državo aktivno trgovinsko bilanco.

Ako analiziramo posamezne sporazume in če upoštevamo njihovo funkcioniranje v praksi, moramo ugotoviti nastopno:

I. Sporazum s Češkoslovaško republiko, katera stoji v naši tujskoprometni bilanci na prvem mestu, je zadovoljiv in funkcionira dobro. Poleg Kč. 1.000— (po najnovejših predpisih le v notah po Kč. 10— in Kč. 20— do Kč. 300—, ostanek v kovancih), si lahko vsak potnik prekrbi do Din 7.000— bodisi v gotovini, bodisi v potovalnih čekih Čedoka, v vložnih knjižicah našega poštnege čekovnega urada ali pa v nakazilih češkoslovaške Narodne banke na našo Narodno banko.

Ker je naš uvoz iz Češkoslovaške močnejši od našega izvoza, je bila naša plačilna bilanca zelo pasivna in je zato imela Češkoslovaška stalno dovolj dinarjev pri nas na razpolago za potrebe svojih turistov. Nakazila so se izvrševala brezhibno in po potrebi tudi brzojavno, brez zamude časa in brez pritožb.

II. Na drugem mestu naše tujskoprometne bilance, je Avstrija. Do 1. julija 1935 se je vršil medsebojni turistični promet brez posebnega sporazuma v okviru splošnih deviznih in policijskih predpisov. Avstrija

* Iz zanimivega referata ravnatelja tujskoprometne zveze v Mariboru na izrednem občnem zboru zveze za tujski promet v Sloveniji.

je dovoljevala svojim državljanom jemati v Jugoslavijo po 200 efektivnih šilingov in za 500 šilingov efektivnih dinarjev ali drugih valut, katere si je pa moral potnik privatno preskrbeti, ker so banke ali menjalnice prodajale potnikom le na podlagi voznih listkov gotove zneske tujih valut, čijih višina je bila odvisna od kupne cene voznih listkov. Nabava valut na privatnem trgu se je vršila brez posebnih težkoč.

V začetku junija se je pa pojavila v Avstriji akcija, ki je opozarjala na visoko pasivnost avstrijskega turizma nasproti Jugoslaviji in na dozdnevne težkoče, ki ovirajo Jugoslovane pri potovanjih v Avstrijo, ter zahtevala represalije. Predvsem se je Avstrija opirala na to, da je naša valutna dotacija Din 3000— v šilingih in Din 300— v efektivnih naših bankovcih premajhna ter da se dobi pri nas vizum le za enkratno potovanje in to šele po predložitvi potrdila o plačanih davkih. Avstrija se je pri tem sklicevala na naše oficijelne statistične podatke za leto 1935, ki izkazujejo 65.338 Avstrijcev, medtem ko je po avstrijski statistiki prišlo v Avstrijo komaj nekaj nad 20.000 Jugoslovanov. Če analiziramo te številke, pridemo do zaključka, da prihaja radi naših nizkih življenjskih cen zadnja leta sicer več Avstrijcev k nam kot narobe, da pa tako velike razlike faktično ni. Upoštevati moramo namreč tole: Avstrijci prihajajo najrajši na Jadran, kjer pa ne ostajajo na enem samem mestu, temveč obiskujejo navadno več kopališč. V vsakem kopališču, na vsaki ladji, kjer potnik prenočuje, ga štejejo za novega gosta, tako da je večina Avstrijcev v našo tujskoprometno statistiko vpisana po dvakrat, trikrat in še večkrat. Tudi oni Avstrijci, ki prihajajo po bivanju na morju v naša slovenska kopališča, so za nas novi gostje, dasi se nahajajo že po večkrat v statistiki Primorja, Bosne itd.

Jugoslovani pa, ki potujejo v Avstrijo, ostanejo tam navadno ali v velikih mestih, ali v zdraviliščih, ne da bi menjali bivališča in se nahajajo zato v avstrijski turistični bilanci le enkrat.

Če upoštevamo še višje življenjske cene v Avstriji in pa dejstvo, da potroši Jugoslovan v Avstriji tudi mnogo denarja za razne nabave, končno pa še dejstvo, da je v Jugoslaviji zaradi velikega povpraševanja šiling navadno nad svetovno pariteto, pridemo do zaključka, da je plačilna bilanca avstrijsko-jugoslovanskega turizma najbrže pobotana, če ni celo za Avstrijo aktivna.

Dne 1. julija 1935 je prišlo nenadoma do ostrih ukrepov avstrijske vlade, ki so tako rekoč onemogočili potovanja v Jugoslavijo. Avstrija je uvedla predložitev davčnega potrdila in posebna dovoljenja za potovanje, ki jih je pa bilo silno težko dobiti. Šele 2. avgusta se je sklenil sporazum o ureditvi tujskega prometa, po katerem je Avstrija sicer odpravila davčno potrdilo, obdržala pa posebna dovoljenja za vsakokratno potovanje. Podelitev teh dovoljenj se je šele zadnje dni prenesla od posameznih policijskih direktij v glavnih mestih na politična oblastva I. stopnje. Obenem sta se obe državi obvezali pospeševati preko svojih oficijelnih turističnih organizacij, t. j. Österreichisches Verkehrsbüro in Društvo Putnik, potovanja in izlete v skupinah. Kljub temu sporazumu ni bilo več mogoče za leto 1935 nadomestiti škode, ki je nastala našemu turizmu ravno v glavnih mesecih poletne sezone, v katerih prihaja k nam največ Avstrijcev.

Devizni predpisi so ostali v Avstriji neizpremenjeni tudi po sporazumu z dne 2. avgusta. Glede na razne ugodnosti, ki jih je dovolila naša država za potovanja v Avstrijo (zvišanje valutne dotacije na 800— šilin-

gov za osebo, odprava davčnega potrdila pri skupinskih potovanjih in izletih v Avstrijo) in zaradi priljubljenosti naših krajev pri avstrijski turistični publiko, je pričakovati vsaj za novo sezono porast avstrijskih turistov.

Neobhodno potrebno bi bilo doseči za sezono 1936 vsaj to, da bosta obe državi vidirali potne liste enotno za dobo 6 mesecev in za večkratna potovanja, ob plačanju najnižje takse.

III. Tretje mesto v našem turizmu zavzema Nemčija. Plačilni promet z Nemčijo je bil urejen s turistično konvencijo z dne 1. maja 1934. Ta dogovor je bil sklenjen na dve leti in ga bo treba pravočasno obnoviti torej še pred 1. majem 1936. Devizne določbe sa za nas zadovoljive. Gost iz Rajha se pri nas zelo dobro počuti in so ti gostje, zaradi velike razlike med kupno močjo marke in dinarja, pri nas dobri konzumenti. Ker je naša trgovska in plačilna bilanca zelo aktivna, so s finansiranjem nemškega turizma hude težave. Obstoječi kliring s čakalno dobo 6 mesecev ne pride v poštev, zato je Narodna banka morala skrbeti za plačilna sredstva iz drugih virov. To pa je storila prepozno in v nezadostni meri. Na ta način je bila predsezona, v kateri Nemci zelo radi potujejo, za nas izgubljena. Prvi kredit Narodne banke v znesku 10.000.000— dinarjev je prišel prepozno in je bil kaj kmalu izčrpan, tako da smo tudi v glavni sezoni izgubili veliko število gostov iz Nemčije. Šele med sezono se je odprl zopet drugi kredit v isti višini. Ako upoštevamo, da prihajajo Nemci povprečno na dva do štiri tedne k nam in da dobivajo po konvenciji lahko za 650— Reichsmark v našem denarju približno 12.000— dinarjev, vidimo, da je naša Narodna banka dala sredstev za komaj 2.000 Nemcev. Ni čudno torej, da je število gostov iz Nemčije nasproti 25.000 gostom v letu 1934. zelo nazadovalo. To je žal moral prav posebno občutiti Bled, ki ni mogel dobiti za to izgubo kompenzacije, kakor naša jadranska kopališča. Ker pa se steka vsaj tretjina vseh dohodkov iz turizma v državne blagajne in ker je na tisoče eksistenc navezanih na tujski promet, bi bila tudi dolžnost države, skrbeti za izdatno finansiranje turizma iz Nemčije; to bi država lahko storila, če bi za protivednost teh kreditov krila državne nabave v Nemčiji. Nemci so izključno navezani na te kredite, ker je kvota, ki je dovoljena v Nemčiji za izvoz, izredno nizka in ne znaša niti MK 10— v srebru.

Najboljša propaganda za nas v Nemčiji bo, ako se pravočasno zagotovijo zadostni krediti za bodočo sezono.

IV. Z Madjarsko je bil sklenjen plačilni sporazum v okviru splošne turistične konvencije z dne 2. avgusta 1935. Po tem sporazumu se vrši nakazovanje denarja preko Narodne banke, kar pa je v letošnji sezoni izredno počasno funkcioniralo. Žal je bil sporazum veliko prepozno sklenjen in nam je italijanska in avstrijska propaganda odvzela veliko število gostov. Kvota, ki je madjarskim turistom dovoljena za inozemstvo, je bila med sezono zopet znižana na 50— penge. Glede na veliko moralno in gmotno škodo, ki jo povzroča zamudno manipuliranje z nakazili čez Budimpešto, bi bilo potrebno, da se uvede sistem, kakršen je v Nemčiji, t. j., da se izroči madjarskemu gostu že

doma ček ali kreditno pismo za nas, katerega lahko takoj po prihodu v našo državo dvigne, bodisi v biljetarnicah Putnika ali v denarnih zavodih.

V. Poljska spada med redke države, ki sicer nimajo prisilnega deviznega gospodarstva, ki pa je zato kot edina država uvedla tako rekoč prohibitivne takse za potovanja v inozemstvo. Za potovanja v Jugoslavijo veljajo s posebno konvencijo znižane takse 50'— zlotov (Din 450'—) za vsako osebo. Plačilni promet funkcionira brezhibno, je osredotočen pri Oficielnem potovalnem biroju ORBIS, ki izdaja čeke v znesku od Din 5.000'— do 7.000'— za osebo. Turizem se financira v glavnem z denarjem za premog, ki ga Poljska dobavlja našemu parobrodarstvu.

VI. Italija je leta 1935. tudi stopila v krog onih držav, ki imajo vezano devizno gospodarstvo. Ker sme vsak potnik vzeti s seboj 2.000'— efektivnih lir, se ne občutijo posebne težave. Italija je bila doslej edina država z vezanim deviznim gospodarstvom, ki je pustila razmeroma velik znesek svojega denarja čez svoje meje.

VII. V Romuniji, Bolgariji, Grčiji in v nordijskih državah velja tudi vezano devizno gospodarstvo, toda glede dotacij ni bilo pritožb in so gostje pri nas dobro izhajali.

VIII. V Švici, Franciji, Belgiji, Holandiji, Angliji, Palestini in Egiptu, v državah torej, ki prihajajo za naš turizem še v poštev, ni deviznih omejitev za potovanja v inozemstvo. Večina turistov iz teh držav prihaja k nam z dinarji, ki jih kupi na svojih borzah ceneje kakor pri nas.

IX. Američani, zlasti naši rojaki, ki prihajajo na obisk svojih sorodnikov, se poslužujejo deloma bančnih nakazil, v veliki meri pa Traveller-čekov, ki jim nudijo tudi za slučaj izgubitve večjo varnost kakor efektivni denar. Isto velja za angleške turiste.

Ob koncu naj se še dotaknemo naših deviznih predpisov v prometu z inozemstvom. Kot država, ki črpa iz turizma mnoge koristi, je bila Jugoslavija in bi morala biti tudi z naprej precej liberalna. Dolgo časa je bilo dovoljeno jemati s seboj pri potovanjih v inozemstvo valute v protivrednosti 5.000'— dinarjev, le za sosedne države je znašala dotacija samo 3.000'— dinarjev. Izvoz dinarjev je bil od 1931 popolnoma prepovedan, od 29. septembra 1934 pa je dovoljeno našim državljanom poleg teh valut izvažati še 300'— efektivnih dinarjev, kar je posebno za potnike iz notranjosti naše države važno, ker imajo s tem zneskom na razpolago sredstva za stroške pri povratku. Glede Nemčije, Avstrije in Madžarske veljajo posebne ugodnejše določbe.

Nujno potrebno pa je, da se v prid našemu turizmu spremene določbe glede honoriranja kuponov naših inozemskih posojil oziroma izplačila iz dobroimetja honoriranih kuponov (Blair, Selligmann itd.). Dosedanji način, da mora vsak koristnik (pri rodbinah tudi vsak član rodbine) potovati vsak teden osebno na sedež Hipotekarne banke, povzroča prizadetim ne samo stroške, ampak tudi veliko jezo. Tudi določila, da se vrši prvo izplačilo šele po sedemdnevnem bivanju pri nas, škoduje predvsem našemu tujskemu prometu, ker sili gosta, ki je prišel k nam brez gotovine, k največji štednji. Navadno si tak gost izposodi denar od svojih sonarodnjakov, ki bi ga sicer oni porabili, živi ob tem denarju skrajno varčno ter ne troši sredstev kot bi jih sicer trošil za izlete, nakupe itd. Ko pa dobi po 20dnevem bivanju ves denar za nazaj, mu na-

vadno poteče določena doba dopusta in tako je takorekoč primoran ves ta denar, ki bi ga bil sicer pustil pri nas, iztihotapati iz naše države.

Po zgledu nemških registrskih mark bi se s poenostavljenjem te kuponske službe v vezanih dinarjih lahko ogromno zaslužilo za naš tujski promet in last not least: — za naše državne finance. Ako bi se protivrednost kuponov naših zunanjih posojih v turistične svrhe lahko brez vsake omejitve prodajala na zunanjih borzah, bi ta ureditev, kakor velja pri registrskih markah v Nemčiji, predstavljala silno premijo za obisk naših letovišč in kopaljš. Ves denar bi ostal pri nas, oplajal našo hotelsko in tujsko prometno industrijo in dobršen del bi se vrnil zopet v državne blagajne (voznina na železnicah, takse parobrodskih in avtobusnih podjetij, vizumi, pošta, telefon, duhan, trošarine, davki, trgovina itd.). Možnost prodaje kuponov, čeprav le v vezanih dinarjih, bi obenem ugodno vplivala na tečaje državnih papirjev v inozemstvu, ki so sedaj izredno nizki (20—25 %). Obenem bi bila država rešena naloge, skrbeti za devize kuponske službe.

Josip I. Loos

SVETOVNA TRGOVINA RASTE

Nemški Statistični državni urad je priobčil razpravo o svetovnem gospodarstvu v letu 1935. in je najprvo ugotovil, da je nastala v Zedinjenih državah vsled gospodarskega poživljenja povečana potreba uvoznega blaga. Napram letu 1934. se je uvoz pomnožil približno za četrtno. Poročilo omenja, da je to dejstvo za poživljenje svetovnogospodarske izmenjave velikega pomena in nadaljuje: »Dosljej se je obseg svetovne trgovine le malo povečal in je bil morda v letu 1935. le za 3 do 4 odstotke večji kot v l. 1934.; napram globinski točki tretjega četrletja l. 1932. je bil za okoli 10% večji, kar je pa še zmeraj malo v primeri z močnim poživljenjem na notranjih trgih raznih držav. Stremljenje po večji samopreskrbi, ki se javlja skoraj v vseh državah, zrahlja samoobsebi stike z drugimi državami. »Zato ne moremo pričakovati, tudi za dogledno dobo ne, da bi svetovno-tigovski promet v enaki meri narastel kot notranja trgovina v posameznih državah.«

Splošni položaj je še daleko oddaljen od končnega ozdravljenja. Povsod opažamo boj za ravnovesje v zunanji trgovini.

Da pa postaja položaj vedno boljši, nam kažejo številke mednarodne trgovine za zadnje četrletje 1935. Prav isti nemški urad izračuna, da je bila zunanja svetovna trgovina v zadnjem četrletju 1935 za ca. 15% večja kot v prejšnjem četrletju. Sicer je naraščanje v zadnjem četrletju običajno, a lani je bilo nad normalom.

Promet zunanje trgovine v 52 evropskih in izvenevropskih državah je dosegel v četrtem lanskem četrletju 24.800 milijonov mark napram 21.500.000 milijonom mark v tretjem lanskem četrletju (+ 15'4%) in 23.200 milijonom mark v četrtem četrletju leta 1934. (+ 6'9%). Če izločimo spremembe v cenah, vidimo, da se je obseg svetovne trgovine v zadnjem lanskem četrletju pomnožil za 14%. Pri živilih in sirovinah so bile cene sicer večje, a cene fabrikatov so bile še vedno nekoliko v ozadju.

V Evropi so bile skoraj vse dežele deležne konjunktornega zboljšanja. Med deželami povečanega izvoza sta Nemčija in Velika Britanija na prvem mestu. Znatno zboljšanje v zunanji trgovini prekomorskih dežel je v prvi vrsti posledica naraščanja zunanje trgovine v Zedinjenih državah.

Da se zunanja trgovina množi, nam dokazuje tudi

pomnožena gradbenost svetovnega trgovskega brodogoja.

Že leta 1934. se je v gradbi trgovskih ladij opazilo precejšnje poživljenje; kakor poroča Lloyds Register of Shipping, se je lani to poživljenje nadaljevalo, pri čemer so se posebno odlikovale nemške, danske in švedske ladjedelnice, dočim v drugih deželah razmere niso bile tako ugodne. Podamo seznam o gradbi ladij v 1000 brutoregister-tonah à 2'83 m³ v merodajnih državah (v oklepajih število ladij):

Država	1913	1930	1933	1934	1935
Velika Britanija	1932	1479	133	460	499 (185)
Nemčija	465 (162)	246	42	74 (57)	226 (78)
U. S. A.	276	214	11	25	33 (14)
Francija	176	101	34	16	43 (10)
Italija	50	88	17	17	23 (4)
Japonska	65	151	74	152	146 (177)
Holandija	104	153	36	47	57 (48)
Švedska	19	132	61	50	106
Danska	41	137	34	62	122 (33)
Svetovna gradba	3333 (1750)	2889	489 (330)	967 (536)	1302 (649)

Vkupno je bilo v preteklem letu od 649 ladij v gradbi 198 parnikov s ca 478.000 tonami brutoregister-ton, 419 motornih ladij s ca 813.000 tonami ter 32 jadrnic s ca 11.000 tonami. Glede prostornine v gradbi se nahajajočih ladij je bila Nemčija z dvema parnikoma med 15.000 in 20.000 brutoregister-tonami na prvem mestu.

Dalje nam Lloyds Register of Shipping poroča še posebej o gradbi trgovskih ladij v zadnjih četrletjih in pravi:

V 4. četrletju 1935 je bilo v svetovnem trgovskem brodogoju v gradbi 393 ladij s ca 1.540.000 brt napram samo ca 1.200.000 brt v tretjem četrletju 1935, kar je za dobrih 28 odstotkov več. Napram zadnjemu četrletju leta 1934. je bila lani v zadnjem četrletju zaposlenost za dobrih 23 odstotkov večja. Zboljšanje v svetovni gradbi ladij je obsegalo na koncu preteklega leta skoraj vse dežele. Velika Britanija in Irska sta s 743.000 tonami v zadnjem lanskem četrletju gradili za 40 odstotkov in za 24⁵/₁₀ več kot v tretjem lanskem in v zadnjem predlanskem četrletju. Tako visoke številke (743.000) niso registrirali v Angliji že od l. 1930. naprej ne. Ameriške Zedinjene države kažejo prvič zopet nekoliko večjo gradbenost, 33.000 ton, kar je pa še zmeraj malo proti povprečnosti leta 1932. s 150.000 tonami. Holandci so gradili v zadnjem lanskem četrletju s 104.000 tonami za 65 odstotkov več kot v predzadnjem, Japonci s 119.000 tonami celo za 95 odstotkov več.

Statistika o ladjah, ki so jih pričeli graditi v zadnjem lanskem četrletju, nam še posebej pokaže napredek v tej industriji. V prvem lanskem četrletju se je pričelo graditi 153 ladij s 322.000 tonami, v drugem 134 s 387.000 tonami, v tretjem 104 s 305.000 tonami, v četrtem pa 203 s 587.000 tonami, kar je vsekakor zelo lep napredek. Vsega skupaj je bilo v pre-

teklem letu spuščeni v morje 490 ladij z 1,224.000 brt. Še neko posebnost ima zadnje četrtletje:

Od gorj omenjenih 393 ladij, ki so jih gradili v tem četrtletju, je bilo 45,5% pod 2000 brt in 58,8% pod 4000 brt; torej so se gradile zopet predvsem manjše ladje.

Podamo še tabelarični seznam ladij in tonaže (v 1000 brt), ki so bile naročene v gradbo v glavnih zadevnih državah:

Država	2. četrtletje 1935		3. četrtletje 1935		4. četrtletje 1935	
	Število	Tonaža	Število	Tonaža	Število	Tonaža
Vel. Britanija in Irska	107	560	110	531	163	743
Italija	4	36	5	24	6	26
Amer. Zed. države	4	26	4	17	9	33
Francija	12	50	12	47	11	56
Nemčija	55	237	44	268	63	254
Švedska	19	94	16	89	18	94
Japonska	32	66	22	61	31	119
Holandija	32	75	29	63	36	104
Španija	7	23	5	9	9	9
Danska	14	66	15	55	19	61
Skupaj	330	1283	288	1198	393	1543

Morda je pomnožena gradbenost ladij v zvezi z željo po »brodovni avtarkiji«, ki naj omogoči posameznim državam, da oskrbujejo svoj prekomorski promet z lastnimi ladjami.

FOTOGRAFIJA V SLUŽBI REKLAME

Mnogoštevilni poizkusi so dokazali, da nam ostane slika, ki smo jo videli, mnogo dlje v spominu kot pa pismo, ki smo ga čitali ali govor, ki smo ga slišali. Zato uporabljamo v reklami raznovrstne podobe, deloma le kot opozorilo ali okrasek, deloma pa tudi za pojasnjevanje stvari same. Čim bolj ustreza podoba našemu namenu, t. j. čim bolj ponazoruje gledalcu blago, ki mu ga ponujamo, tem večje vrednosti je objavljena slika za nas.

Dejstvu, da ima fotografična slika zelo živo prepričevalno moč, moramo pripisati vzrok, da se fotografija tudi na polju reklame vedno bolj uveljavlja.

Fotografičnih posnetkov se poslužujemo pri oglaševanjih v časnikih in časopisih, pa tudi v prospektih je fotografična slika zelo učinkovit reklamni pripomoček.

Ni dvoma, da je čitatelju časopisa najpoprej očiteno oglas, opremljen s sliko. S tem smo že dosegli veliko prednost pred drugimi inserenti. In če slika tudi še jasno in prikupljivo prikazuje, kar hočemo povedati, smo lahko prepričani, da bo imel naš oglas uspeh.

Kakšna naj bo slika? Najenostavnejše je, s sliko pokazati predmet, ki ga oglašujemo, hišo, ki jo prodajamo, blago, ki ga nudimo v svoji trgovini, itd. Če imamo več vrst blaga, sestavimo lahko lično skupino in fotografični posnetek v oglasu bo vsekakor več povedal, kot pa bi to moglo storiti še

tako lepo opisovanje. Predmetu samemu moremo dodati še stvari, ki dvigajo vrednost blaga in močnejše vplivajo na gledalca. Posebno privlačne so v ta namen osebe, ki z mimiko več povedo kot mrtve črke. Osebe izražajo lahko veselje z darovanim predmetom, užitek pri izvrstnem vinu, ponos in zadovoljnost, ki jo imajo s kakim novim predmetom in razne druge vrste duševnega stanja. Zelo pogosti so sedaj oglasi s slikami filmskih zvezd. Tako sedi n. pr. filmska zvezda »X« ob radioaparatu znamke »Y« in smehljuje poslušča čist in jasen prenos. Pod sliko je napisano: »Ne poznam sprejemnika, ki bi dosegal vrline te znamke...« Brez dvoma je tudi tukaj fotografični posnetek boljša reklama kot dolgovezno naštevavanje vseh mogočih in nemogočih dobrih lastnosti radioaparata.

Priznani nemški reklamni praktik H. Wünderich postavlja fotografično sliko na prvo mesto onih sredstev, ki stopnjujejo uspešnost prospektov, ko pravi: »Svoje prospekte izdelujete lahko še tako psihološko vabljivo, toda če more vaša konkurenca pokazati in dokazati lastnosti in učinek svojih izdelkov z naravno fotografično sliko, potem ste Vi šele za njo.«

V prospektu, kjer smo lahko bolj obširni, nam bodo fotografični posnetki posebno koristili. Ni kmalu izdelka, ki ga ne bi mogli s fotografično sliko iz resničnega življenja vabljivo in uspešno prikazati interesantom. Posebno uspešni so posnetki, ki pokažejo učinek in prednosti oferiranih izdelkov. Fotografsko ponazorjene prednosti umetnega gnojila prikažemo n. pr. na ta način, da slikamo žetev nepognojene in žetev z umetnim gnojilom pognojene njive. Velika razlika med bornim pridelkom na eni strani in bogatimi, lepimi sadovi na drugi strani, izborno priporoča naše umetno gnojilo.

Tehnika moderne fotografije se je že tako izpopolnila, da moremo v propagandi uporabljati celo večbarvne reprodukcije fotografičnih posnetkov, kar nam posebno pri izdelavi lepih in uspešnih prospektov veliko koristi.

Navzlic dejstvu, da more tudi fotografična slika lagati, oziroma da jo je mogoče zlorabljati, je vendar fotografični posnetek izrednega pomena tudi za propagando in moderna, učinkovita reklama ga nikakor ne bo mogla ali smela omalovaževati.

I. V.

SVETOVNI BLAGOVNI TRGI

Za preteklo leto označajo položaj svetovnih blagovnih trgov s temi besedami: pomnožena poraba, zmanjšane zaloge, boljše cene. Cene so se zboljšale deloma vsled špekulativnih nakupov v zvezi z razmerami v Afriki, deloma pa tudi vsled resnično narasle porabe. Omenimo nekatere postavke.

Trg bombaža se je v preteklem letu razmeroma mirno razvijal. Velike ameriške zaloge, katerih večji del — 6 milijonov bal — je v rokah vlade, niso dovolile izdatnejše špekulativne hausse. Zlasti v jeseni so se cene dobro držale, ker so kazale uradne številke pridelka zmeraj manjšo izmero. Mnogo k dvigu cen je pripomogla rastoča ameriška domača poraba. Proti koncu leta so tudi izvenameriški kupci mnogo nakupili, in sicer v prvi vrsti egiptsko blago. Za tekoče bombaževo leto računajo s približno enako produkcijo in porabo, na vsako stran okoli 25 milijonov bal.

Svetovna produkcija volne v volnenem letu 1934/35 je bila s 3670 milijoni angleških funtov à 453'6 g pod produkcijo prejšnjih let, dočim je poraba skoraj povsod rasla. Zato so se mogle po začasni slabosti od lanskega marca naprej cene skoraj vobče okrepiti. Med običajnimi večjimi nakupovalci se je prvič zopet pojavila Rusija. Od marca naprej do konca leta so cene poskočile povprečno za 20 do 25 odstotkov.

Ker traja lanena moda še kar naprej in se porabi precej lanu tudi za oboroževalne namene, je mogel trg lanu obdržati svoje trdno stališče tudi v preteklem letu. Vzhodnoevropske pridelovalne dežele so razen Rusije sicer več sejale kot prej, a pridelek je bil slabši. Zato tudi v tej seziji ne moremo računati s posebno veliko ponudbo. Cene so v jeseni zopet dosegle pomladanski višek.

Od indijske vlade odrejena omejitev v pridelovanju džute je skrčila pridelek od 8 milijonov bal v letu 1933/34 na 6,400.000 bal v letu 1935/36, kar je v zvezi z vsestransko naraslim povpraševanjem dvignilo cene na nov višek.

Trg sirove svile, ki se je po izredni baisse pričel krepiti že v jeseni 1934, je dosegel v letu 1935 izrecno hausse, ki je bila močno pod vplivom špekulacije, a tudi pod vplivom resnično pomnožene porabe v Zedinjenih državah.

Med kovinami so dosegli baker, svinec in cink deloma prav izdatno okrepitev cen. Najbolj je narasla cena svinca; v Londonu n. pr. od 10 funtov za tono v začetku leta na 17 funtov ob koncu leta. Cink in srebro sta sicer med letom na ceni tudi precej pridobila, a sta to izboljšanje ob zaključku leta zopet izgubila.

Trg bakra je bil v začetku precej miren, ker so vsi čakali na napovedano konferenco in njene zaključke. Sredi marca se je konferenca pričela in je opravičila vanjo stavljene nade. Afriški producenti so obljubili 20odstotno omejitev produkcije, Američani so rekli, da na mesec ne bodo izvozili več kot 8000 ton, Kanadci so bili pripravljeni, da zaenkrat sploh ne pridejo na svetovni trg. Pozneje sta se menjali hausse in baisse, a vobče sta tako produkcija kot poraba narasli, in ni videti, da bi se poraba v bližnjem času zmanjšala.

Svinec in cink sta vsled močnega povpraševanja po svincu v teku leta svoje medsebojno razmerje glede cene spremenila in je cena svinca že dalj časa nad ceno cinka. Porabi svinca je poleg pogojev, ki veljajo za vse kovine, močno pripomoglo tudi obsežno stavbno gibanje v Angliji. Nova ureditev angleške carine za cink in svinec je v interesiranih krogih zopet oživila misel na ustanovitev novega cinkovega kartela.

Svetovne žitne cene so tudi v preteklem letu močno kolebale; razlika proti prejšnjim letom je bila pa ta, da zaključne letne cene niso bile nič slabše kot one v začetku leta, temveč so obratno celo bile v znamenju tendence po utrditvi. Razni dogodki preteklega leta — možnost vojnih zapletljajev itd. — so nudili špekulaciji dosti možnosti udejstvovanja. V oktobru so dosegle pšenične cene že davno ne dosežen višek, ki ga pa pozneje niso mogle obdržati v polnem obsegu. K zboljšanju cen je v veliki meri pripomogel tudi statistični razvoj. V teku leta so se do novembra po podatkih Mednarodnega poljedelskega zavoda v Rimu razpoložljive svetovne zaloge zmanjšale od 100 na 71 milijonov stobov, kar je nudilo možnost za temeljito ozdravljenje svetovnega pšeničnega trga. Medtem se je statistični položaj vsled zelo pičlega argentinskega pridelka

(3,920.000 ton proti 6,860.000 lanskim tonam) še bolj zboljšal. Drugače kakor cene pšenice so se oblikovale cene krmilnega žita, ter je bila cena koruze in ovsa na koncu leta 1935 znatno pod ceno ob zaključku leta 1934. Pridelek je bil v nekaterih produkcijskih deželah večji kot v letu 1934, prodajna možnost pa vsled denarnih in drugih težkoč manjša.

V preteklem letu se je zboljšal tudi položaj sladkorja. Okrepitev cene deloma za več kot 30 odstotkov je imela vzrok v precejšnji skrčitvi svetovnih zalog, proti čemur se je pa uveljavljala tendenca po osamosvojitvi v onih deželah, ki so doslej sladkor redno kupovale. Če poraba sladkorja raste, s tem še ni rečeno, da pride to vse svetovnemu trgu v korist; v zadnjih petih letih je svetovna potreba po uvozu sladkorja padla skoraj za polovico. Prilagoditev produkcije na spremenjeni položaj je pa v zadnjem času napredovala.

Že nekaj let trajajoče težkoče na svetovnem trgu kave, ki imajo svoj vzrok v nepravem razmerju med produkcijo in porabo, se tudi v preteklem letu niso dale odstraniti. Sicer je bilo do konca leta 1934 uničenih 33,800.000 vreč kave in v preteklem letu zopet okrog 3 milijone vreč, a zaloge so še vseeno precej velike. Braziliija je prevzela v novo kavno leto 1935/36 okoli 7 do 8 milijonov vreč kave, pa je že tekoča produkcija sama večja od porabe; nasproti svetovni potrebi po kavi v znesku 22 do 24 milijonov vreč se ceni brazilski pridelek v tekočem letu uradno na 17 do 18 milijonov vreč, pridelek v drugih deželah na 8 do 9 milijonov vreč, skupaj torej na 25 do 27 milijonov vreč. Pri tem moramo še omeniti, da je izvozila Braziliija v preteklem letu le 13,200.000 vreč proti 15,200.000 vrečam v letu 1934. Umevno je, da so svetovne tržne cene kave v preteklem letu nadalje padle.

Na trgih drugega kolonialnega blaga je tendenca boljšanja vobče dobro prodrla. Cena kakava je po trenutnem, deloma po škekulaciji povzročenem padcu v teku leta vsled pomnoženega povpraševanja pridobila povprečno 10 odstotkov. Tudi čaj si je nekoliko opomogel, čeprav je poletni narastek večinoma zopet izginil. Mednarodni čajni odbor je izvozno kvoto v deželah omejitve znižal od 87,5 na 82,5%; zaenkrat velja ta omejitev do konca letošnjega marca. Na trgu riža ni bilo v preteklem letu nobenih bistvenih sprememb.

Londonska notacija kavčuka je bila na koncu leta 1935 približno ista kot v začetku leta. Povišek cen, ki je bil nastopil leta 1934 pod psihološkim vplivom omejitvenega dogovora med angleškimi in holandskimi producenti, se torej lani ni nadaljeval. Obratno; obstojale so velike težave, da se je dosežena cena sploh držala. To se je dalo doseči le z opetovanim reduciranjem izvoznih kvot, ki so bile določene za drugo lansko četrtletje s 70%, za tretje in četrto s 65% in za prvo in drugo letošnje četrtletje s 60%. Dalje je nizozemsko-indijska vlada izdatno zvišala izvozno carino za tako zvani »kavčuk domorodcev«. Zaloge kavčuka se v teku leta niso še bistveno skrčile, za okrog 85.000 ton à 1016 kg pri skupni vsoti 600.000 ton. V zadnjih mesecih je pa poraba trajno večja kot v istih mesecih prejšnjega leta in računijo s hitrejšim zmanjšanjem zalog in v doglednem času s končno ureditvijo trga.

*

Od novembra preteklega leta dalje so mednarodni blagovni trgi precej nesigurni. Vzroki so različni: politična negotovost, neuspešnost Rooseveltovega načrta, tekmovalno oboroževanje itd. Oboroževanje je nekaterim

predmetom precej pomagalo, kakor nam pokaže spodnji seznam. Glede sladkorja omenimo, da so se na potu do mednarodnega sporazuma pojavile nove težkoče. V Zedinjenih državah hočejo pomnožiti bombaževo kulturo in se poročila gibljejo med 10 in 20% pomnožitve. Statistični položaj volne je prav zdrav in se volna kar dobro prodaja. O ostalem nas informira običajni seznam:

Blago	Borza	Zač. jan.	Zač. feb.	Zač. marca
Pšenica	Chicago	102·25	100·12	100·75
Kava	New York	4·83	5·44	4·98
Sirovi sladkor	New York	2·23	2·38	2·52
Slanina	Chicago	11·80	11·40	10·80
Bombaž	New York	11·20	10·82	10·77
Volna	Bradford	31—	32—	33—
Lan	Leningrad	54—	54—	47—
Džuta	London	20—	19·31	19·44
Konoplja	London	28·37	28·25	28·37
Baker	New York	8·42	8·52	8·77
Cin	New York	48·25	48·37	48·85
Svinec	London	15·50	15·94	16·44
Cink	London	14·25	15·06	15·87
Srebro	New York	49·75	44·75	44·75
Kavčuk	New York	13·45	15—	15·56

Žir.

SVETOVNE BORZE

Razvoj na svetovnih borzah je bil v zadnjem času pod vplivom političnih dogodkov. Skoraj na vseh borzah se je opazilo močno gibanje za prodajo, kar je pri večini borz povzročilo padanje tečajev. Videti je tudi, da je na mesto angleških borz, ki so bile prej v ospredju, stopila Pariška borza, na kateri so se izvršile transakcije prav velikega obsega. Mednarodni borzni indeks je znašal v sredi februarja 57·6 točk, v sredi marca 56·6 točk, pri čemer vzamemo za konec leta 1927 številko 100. Številki 57·6 in 56·6 sta precej boljši kot ona v začetku 1936 in mnogo boljši kot lanska septembarska številka. Podamo seznam:

Borza	sredi febr. 1936	sredi marca 1936
Berlin	36·1	35·7
London	79·9	78·9
Pariz	54·2	49·6
Bruselj	42·0	36·8
Amsterdam	41·1	38·7
Stockholm	17·7	18·5
Zürich	40·7	39·9
Dunaj	47·3	46·2
Praga	77·2	79·5
Milan	105·6	107·1
New York	91·9	91·3

NAŠE GOSPODARSTVO OD JANUARJA DO MARCA 1936

Gotovo najbolj zanima Slovence položaj našega lesnega gospodarstva. Sankcije so vzbudile krik vse dežele in zanimanje merodajnih faktorjev in resnično je bila dne 26. januarja 1936 v Ljubljani v Trgovskem domu velika konferenca zastopnikov lesnega gospodarstva iz vse države, katere so se udeležili tudi številni interesi iz Slovenije, tako da je bila dvorana Trgovskega doma popolnoma zasedena. Konferenca je bila mestoma zelo burna, kar je v teh težkih časih razumljivo. Konference so se udeležili trije ministri, od katerih je imel najvažnejši govor

minister za gozdove in rudnike Gjura Jankovič. Napovedanih je bilo mnogo ukrepov, zlasti pa se mnogo pričakuje od Narodne banke, katere zastopnik se je udeležil zborovanja ter tudi pojasnil nekatera važna vprašanja. Ker sta od konference potekla že skoro dva meseca, pričakujemo novih konkretnih ukrepov v pomoč Sloveniji, ki je najtežje prizadeta.

Med tem pa se je začela tudi debata v skupščini, namreč o predlogu državnega proračuna v finančnem odboru. Nočemo se spuščati v podrobnosti, ker igrajo tudi politični momenti veliko vlogo pri stvarnih gospodarskih razpravah. Omenjamo le, da je iz podatkov finančnega ministrstva razvidno, da smo imeli v proračunskem letu 1935—1936 v naši državi (v oklepajih podatki za 1934—1935) 208.277 (205.119) državnih uslužbencev, 12.359 (11.800) banovinskih, 64.236 (62.093) državnih upokojencev ter 70.142 (69.340) invalidov, skupno je torej prejemale sredstva iz državnega in banovinskih proračunov 355.214 (348.352) oseb, kar je za našo agrarno državo, kjer je narodni dohodek tako padel, da znaša po cenitvi finančnega ministra dr. Letice v njegovem ekspezeju k proračunskemu predlogu za 1936—1937 samo še 34 milijard dinarjev (1927 je bil narodni dohodek cenjen na 70 milijard, bivši finančni minister dr. Gjorgjevič pa je cenil dohodek za leto 1934 na 30 milijard), pretežno breme, posebno, ker gre tendenca za tem, da se število uslužbencev še naprej povečuje. Pomisliti je treba, da je imela država v dobrih časih leta 1929 do 1930 komaj nekaj nad 128.000 uslužbencev, v sedanjih težkih časih pa jih je 208.000 ali za 80.000 več.

Skupščina je sprejela končno proračun, ki znaša v dohodkih in izdatkih po 10.323.513.198 din v primeri z dosedaj veljavnim v znesku 10.249.802.346 din. Sprejet pa je bil obenem tudi izredno obsežen finančni zakon, ki vsebuje toliko novih določil davčnopoličnega in drugačnega značaja kot že dolgo ne. Poleg tega pa vsebuje finančni zakon tudi številna pooblastila za najemanje novih posojil predvsem pri Državni hipotekarni banki. Brez ozira na nabavo kabla in polaganje kabla, ki se bo financiralo z dolgotrajnim posojilom, znašajo pooblastila za nova posojila 1.139.500.000 din. Največ pooblastil ima prometno ministrstvo, od tega 500 milij. za obnovo voznega parka, 500 milij. pa za gradbo novih prog, med katerimi je tudi proga Kočevje—Vrbovsko, ki je logična posledica zgraditve proge St. Janž—Sevnica. Namen nove proge je pritegniti zlasti tranzit iz severnih držav na naša pristanišča.

Javna dela se bodo v Sloveniji menda začela. Po toliko brezuspešnih licitacijah je vendar izlicitirana preložitve medenskega klanca in zgraditev sodobnega cestišča na cesti Ljubljana—Kranj na sektorju St. Vid—Jeperca. Poleg tega je za 8. april razpisana tudi licitacija za gradbo vseučiliške knjižnice v Ljubljani v znesku 65 milij. din, ker je posojilo v znesku 75 milij. že realizirano pri Državni hipotekarni banki.

Po izjavi gradbenega ministra dr. Kožula je bilo do 31. januarja 1936 oddanih javnih del v državi v njegovem resoru za 2018 milij. din, dočim znaša proračunska vsota za doslej izdelane podrobne načrte 3529 milij. din. Pripominjamo, da je bilo za ceste določenih v 1 milijardnem znesku lani 568 milij. din.

Dobili smo tudi predlog novega banovinskega proračuna, ki je za približno 5 milij. višji kot je bil dosedanji. To povečanje je motivirano z večjimi potrebami, namerava ga pa banovina pokriti s povišanjem nekaterih trošarin (na bencin in mineralne vode), z uvedbo nove davščine na vodne sile ter računa tudi z državno dotacijo v znesku 27 milij. din. Tudi na državno dotacijo ima naša banovina pravico v odlični meri. Država ji je predala toliko poslov brez vsake odgovarjajoče dotacije. Drugim banovinom se še nadalje plačujejo znatne dotacije iz državnih sredstev, čeprav imajo uravnovešene proračune in izkazujejo na koncu leta še presežke v gotovini. Tudi mi smo pasivna pokrajina v istem smislu kot druge pokrajine in moramo zahtevati državno podporo.

Za slovensko gospodarstvo je važno, da je država odkupila del železniških prog v Sloveniji, ki so bile last zasebnih družb, pa jih je od prevrata sem eksploatirala država, zadnja leta tudi brez odškodnine družbam. Po pogodbi bo sedaj država plačala za te železnice 52 milij. din v državnih bonih, ki bodo izdani skozi 8 let dvakrat letno. Iz donosa teh bonov se bodo odkupile prioritete obligacije teh družb in deloma tudi delnice. Gre za tri družbe: Dolenjske železnice, Lokalna železnica Ljubljana—Vrhnika in Lokalna železnica Kranj—Tržič. S tem je urejeno že dalj časa odprto vprašanje in bodo zlasti prišli na svoj račun lastniki obligacij in delnic, ki so skoro vse v slovenskih rokah.

V Ljubljani se je bila februarja začela velika konferenca zastopnikov naših železnic ter oblasti z zastopniki avstrijskih železnic in oblasti glede ureditve prometa

na obmejnih postajah Jesenice in Maribor, ki sta obenem tudi avstrijski obmejni postaji.

Ko smo že pri železniških vprašanjih, omenjamo še, da je naša država tožena pri mednarodnem sodišču v Haagu zaradi spora s tvrdko Losinger, ki je gradila progo Požarevac—Kučevo. Trenutno še ni vložen odgovor naše vlade na tožbo.

Minister za pošte, brzojav in telefon dr. Br. Kaludjerčič je razpisal za 20. april licitacijo za polaganje telefonskih kablov od Beograda do Maribora in avstrijske meje. Proračunska vsota znaša 180 milij. din. S polaganjem kabla se bo izboljšal tudi naš telefonski promet, še večjega pomena pa je kabel za mednarodni telefonski promet, za katerega se je bati, da se bo izognil naše države.

Zaradi slabih finančnih rezultatov naših železnic v preteklem letu bodo s 1. aprilom povišane potniške tarife na naših železnicah na 10%, govori pa se tudi o povišanju blagovnih tarif.

Za naš denarni trg je važno, da je finančno ministrstvo razpisalo emisije prve tranše blagajniških zapiskov glavne državne blagajne. Prva tranša znaša 200 milij. (od skupno dovoljenih 500 milij.) in bo nosila 4% obresti. Zaenkrat se izdajo samo zapiski za trimesečno dobo. Vpis se je začel 26. februarja. Posebne važnosti za presojo vrednosti tega papirja je dejstvo, da sta se tako Državna hipotekarna banka kot Poštna hranilnica izjavili, da bosta eskontirali te papirje po imenski vrednosti za 5% letno. Uspeh emisije je bil zelo dober. Dne 26. februarja je bilo vpisanih že 72 milij. din in do 3. marca 1936 je bila podpisana cela vsota 200 milij. Vpis se razdeli sledeče: Zagreb 80,054.000 din, Beograd 72,990.000 din, Ljubljana 34,300.000 din itd. Največje število vpisnikov so zasebni denarni zavodi, ki razpolagajo z znatnimi vsotami gotovine, pa nimajo možnosti zanesljivega kratkoročnega plasmana. Zato je pričakovati, da bodo tudi nadaljnje emisije tega novega kratkoročnega papirja uspele.

V zvezi z vpisom tega posojila navajamo tudi naslednje zanimive podatke po izkazih Narodne banke in Poštne hranilnice za ultimo februarja. Ta dan pada namreč baš v sredo vpisovanja blagajniških zapiskov, odnosno je bilo do tega dne vpisanih za 162 milij. din.

Pri poštni hranilnici, kjer je mnogo lastnikov brezobrestnih čekovnih računov vpisalo nove papirje, se je v teku meseca februarja saldo na čekovnih računih zmanjšal od 1.106 na 1.050 milij. din. Pri posameznih podružnicah je saldo padel: Beograd od 510·5 na 477·8, Zagreb od 308·04 na 269·7, Ljubljana od 188·4 na 167·5 in Sarajevo od 116·06 na 90·7, dočim je v Skoplju narastel od 40·9 na 44·4 milij. din.

Narodna banka pa izkazuje te-le postavke v zvezi z vpisom blagajniških zapiskov (v milij. din):

	drž. terjatve	žiro	obveznosti z rokom
22. februarja	6·95	728·67	126·8
29. februarja	84·64	485·85	101·1
8. marca	110·3	537·1	93·9
15. marca	43·5	575·7	84·2

Iz tega je razvidno, da so predvsem lastniki žirovnih računov porabili priliko za vpis blagajniških zapiskov. Država je prejela znatne vsote, ki jih je pa večji del že porabila za kritje onih obveznosti, v katerih namen so bili izdani zapiski.

Končno omenjamo še, da je prišlo do novega sporazuma med francoskimi lastniki naših papirjev in našo državo. Kot znano je potekla triletna pogodba o plačilu kuponov naših inozemskih posojil že sredi oktobra lani. Pogajanja pa so bila zaključena za podaljšanje šele proti koncu januarja 1936. Po novi pogodbi, ki pa bo trajala samo 2 leti, dočim je dosedanja ureditev veljala za tri leta, se bo odstotek izplačanih kuponov v devizah povečal od dosedanjih 10 na 15%. Nadalje dobe upniki mesto dosedanjih 90% v funding obligacijah samo 55%, ki se bodo amortizirali v 21, oziroma 22 letih. Ostanek 30% vrednosti kuponov pa se bo v enakih anuitetah porabil za ves čas trajanja novega sporazuma za dotiranje izrednega fonda, ki je namenjen amortizaciji posojil, za katere velja sporazum o plačilih iz leta 1932, oziroma 1933. Pripominjamo še, da je bilo za ves čas trajanja prejšnjega sporazuma izdanih po poročilih francoskih listov funding-obveznic za 415,542.500 francoskih frankov.

D. P.

Ljubljana, 20. marca 1936.

T O I N O N O

Naša domača umetniška reklama

V igralnici kavarne »Zvezde« sem predložil p. t. interesentom na vpogled nekaj svojih »vzorcev«, načrtov za reklamne tiskovine, kar sem jih v naglici in v najbližji bližini mogel zbrati. (Manjkajo še načrti za »naslove« za ovoje, etikete itd.)

Rad se držim ameriškega načina pojmovanja reklame, ki mi je prirojen. Gre mi za to, da vzbujam v občinstvu najživahnije zanimanje za priporočane izdelke (pridelke, prireditve) in da, kar se da krepko, vtisnem ta priporočila v njegov spomin, predvsem z izvršno dovtipnostjo (Schlager!), ne da pri tem preziram tudi izvršnost v tehniki, formi. Skušam biti po možnostih kolikor mogoče preprost v izraznih sredstvih, a skrbim, da je reklama vzlic nekompliranosti tehnične izvedbe v tisku maksimalno učinkovita, t. j. varčujem tudi z denarjem p. t. naročiteljev(-ic) reklamnih načrtov. — H. Smrekar, umetniški slikar in grafik, Ljubljana VII, Aleševčeva ulica 38. Telefon št. 23-32.

Nesreča nikdar ne počiva

Vsak dan beremo o različnih nesrečah in nezdodah. Če ni takoj pomoč na mestu, potem se velikokrat zgodi, da mora ponesrečenec umreti, ker ni nobenega, ki bi znal pravilno pomagati.

Za take slučaje je spisal dr. Karel Petrič poučno knjigo »Prva pomoč pri nezdodah in nega bolnikov«.

To knjigo bi moral imeti vsak trgovec.

V tej knjigi boste našli nasvete za vse primere, kjer je potrebna hitra pomoč, če se kdo ponesreči na cesti, na vlaku, na avtomobilu, v tovarni, če si kdo zlomi nogo, če krvavi, če ga zadene kap, če ga piči kača, če se utopi, če ga oplazi električni tok, ali karkoli, vselej vam bo vedela knjiga povedati, kaj morate storiti, da ponesrečencu pomagate.

Tudi za dolgotrajne bolezni Vam da dosti neprecenljivih nasvetov. Pove vam, kako morate bolniku streči in kako je treba z njim ravnati, da se njegova bolezen ne poslabša. Pouči Vas, kako morate bolniku pri raznih boleznih kuhati, kako morate urediti njegovo posteljo in sobo. Tudi o tem, kako je treba preobvezovati in mu dajati zdravila, vas pouči. Pri vseh člankih so tudi slike, ki Vam vse pojasnijo, česar morda s samimi opisi ne bi razumeli.

Pred to knjigo so izšle še tri zdravniške knjige dr. Karla Petriča: »Človek«,

»Bolezni« in »Nalezljive bolezni«. Vse štiri tvorijo obsežno zdravniško delo, ki ne bi smelo manjkati v nobenem podjetju.

Vsaka knjiga stane 30 dinarjev.

Vse knjige se naročijo pri upravi »Žena in dom«, Ljubljana, Dalmatinova ulica 10. Našim naročnikom jih toplo priporočamo!

Stečaji, prisilne poravnave in posredovalna postopanja v mesecu januarju in februarju 1936

Društvo industrijcev in veletrgovcev v Ljubljani objavlja naslednjo statistiko (številke v oklepaju se nanašajo na isto dobo pretečenega leta).

Januar

1. Otvorjeni stečaji: V Dravski banovini 1 (4), Savski 9 (5), Vrbaski — (—), Primorski — (—), Drinski 2 (2), Zetski — (—), Dunavski 1 (1), Moravski 1 (—), Vardarski — (—), Beograd, Zemun, Pančevo 2 (1).

2. Razglašene prisilne poravnave izven stečaja: V Dravski banovini 7 (6), Savski 5 (9), Vrbaski — (—), Primorski — (—), Drinski 6 (1), Zetski 1 (—), Dunavski 4 (9), Moravski — (—), Vardarski — (1), Beograd, Zemun, Pančevo — (2).

3. Končana stečajna postopanja: V Dravski banovini 5 (10), Savski 7 (12), Vrbaski — (1), Primorski 1 (—), Drinski 2 (4), Zetski — (1), Dunavski 3 (3), Moravski — (—), Vardarski 2 (1), Beograd, Zemun, Pančevo 1 (2).

4. Potrjene prisilne poravnave: V Dravski banovini 8 (11), Savski 2 (2), Vrbaski 2 (—), Primorski 1 (—), Drinski 2 (3), Zetski — (—), Dunavski 1 (3), Moravski — (—), Vardarski — (—), Beograd, Zemun, Pančevo — (—).

Februar

1. Otvorjeni stečaji: V Dravski banovini 2 (6), Savski 2 (4), Vrbaski — (—), Primorski 1 (1), Drinski — (—), Zetski 1 (—), Dunavski 1 (3), Moravski — (—), Vardarski 1 (—), Beograd, Zemun, Pančevo — (1).

2. Razglašene prisilne poravnave izven stečaja: V Dravski banovini 8 (4), Savski 4 (3), Vrbaski 1 (—), Primorski 1 (2), Drinski 1 (2), Zetski — (—), Dunavski 2 (4), Moravski — (—), Vardarski 1 (—), Beograd, Zemun, Pančevo 2 (1).

3. Končana stečajna postojanja: V Dravski banovini 3 (4), Savski 1 (7), Vrbaski — (—), Primorski 2 (4), Drinski 2 (2), Zetski — (1), Dunavski 9 (2), Moravski 3 (4), Vardarski 2 (5), Beograd, Zemun, Pančevo 5 (5).

4. Potrjene prisilne poravnave: V Dravski banovini 11 (6), Savski 6 (4), Vrbaski 2 (—), Primorski — (4), Drinski 2 (1), Zetski — (—), Dunavski 4 (3), Moravski 2 (—), Vardarski — (—), Beograd, Zemun, Pančevo 1 (1).

Zunanja trgovina Jugoslavije

V preteklem letu je izvozila Jugoslavija 3,327.000 ton blaga v vrednosti 4030 milijonov dinarjev proti 3,584.000 tonam in 3878 milij. dinarjev v l. 1934. Kakor se vidi, je bila lani pri zmanjšani teži vrednost eksporta večja kot leta 1934; to se pravi: narasel je izvoz nekaterih predmetov večje vrednosti in manjše teže, zmanjšal se je pa izvoz nekaterih blagovnih vrst manjše vrednosti in večje teže. Tako smo izvozili lani tobaka za 132 milijonov dinarjev več kot leta 1934., konoplje za 76 milij. dinarjev več itd.; in to niso težki predmeti. Nasprotno smo pa izvozili manj žita kot leta 1934., koruze na pr. za 250.000 ton manj. Dalje so dosegli v drugi lanski polovici nekateri izvozni predmeti večjo vrednost kot leta 1934.

Lanski uvoz je znašal 981.500 ton v vrednosti 3700 milijonov Din proti 876.000 tonam in 3573 milijonom leta 1934. Aktivnost trgovske bilance je narasla od 305 milijonov v l. 1934 na 330 milijonov v letu 1935.

Nekatere izvozne in uvozne predmete bomo navedli:

Izvoz: pšenica 40 milijonov dinarjev, koruza 313, sveže sadje 145'5, posušene slive 61'5, hmelj 107, tobak v listih 159, konoplja 149, konji 52, govedina 57'5, prašiči 264'5, perutnina 74'4, sveže meso 252, svinjska mast 58'7, jajca 108, stavbni les 703'3, cement 77, sirovi baker 304.

Uvoz: sirovi bombaž 216, bombaževa preja 364, bombaževa tkanina 174 — samo te tri postavke so zahtevale 754 milijonov dinarjev, kar je dobra petina vsega našega uvoza —; dalje sirovo in napol predelano železo 55'5, pločevina 36, tračnice in železniški material 62, železnina 158, volna 81'5, volnena preja 94, volnene tkanine 158, svila in svilenolnoga 172, nafta 49, sirove kože 87, citrone in oranže 31, kava 73, premog 127, stroji in aparati 186'4, elektrotehniški predmeti 108'6, vozila 65, tiskovni papir 35, umetne barve 58.

Med državami, ki v Jugoslavijo prodajajo, je bila lani Nemčija s skoraj 600 milijoni Din ali 16'17% na prvem mestu; sledile so Češkoslovaška 13'97%, Avstrija 11'92%, Anglija 10'09, Italija 10'02; teh pet skupaj 62'17%. Daleč za njimi je Unija 6'19%, nato Francija 4'36%, Madjarska 2'91%. Med 2'59 in 1'11% so navedene Britanska Indija, Švica, Belgija, Rumunija, Grčija, Holandska, Poljska, Argentina, Brazilija, Egipet; delež drugih je pod 1%.

Med državami, ki so v Jugoslaviji kupovale, je bila zopet Nemčija na prvem mestu, s 751'5 milij. dinarjev ali 18'65%; Italija, ki je bila prej vedno prva, se je umaknila lani s 16'68% na drugo mesto; sledita Avstrija 14'32% in Češkoslovaška 13'40% — te štiri države so kupile 63'05% našega izvoza. Sledijo Unija 5'58%, Anglija 5'27%, Madjarska 4'98%, Grčija 3'64%, Belgija 3'38%, Švica 2'42%, Poljska 1'66%, Francija 1'56%, Španija 1'26%. Ostalih 67 držav je ostalo pod 1%.

Naša državna in samoupravna uprava

Skupno število državnega in samoupravnega osebja in upokojevcev z invalidi je znašalo leta 1933. 416.422 in je nanje odpadlo 6 milijard 794 in pol milijona dinarjev letno.

Sedaj pa so objavljeni uradni podatki za leto 1934. in leto 1935.

V letu 1933 je bilo drž. uslužbencev v 207.130; leta 1934. 205.119; leta 1935. pa 208.277. — Upokojevcev pa je bilo: leta 1933. 60.402; leta 1934. 62.093; leta 1935. pa 64.236.

Banovinskih uslužbencev in upokojevcev pa je bilo leta 1933. 11.878; leta 1934. 12.496; leta 1935. pa 13.078.

Vaške občine so imele uslužbencev leta 1933. 47.674, l. 1934. 47.674 in isto leta 1935.

Mestne občine so imele uslužbencev l. 1933. 18.550; l. 1934. 18.550 in isto leta 1935.

Skupno je bilo državnih, banovinskih in občinskih uslužbencev: leta 1933. 416.422; leta 1934. 415.272; leta 1935. pa 421.957.

Izdutki za uslužbence in upokojevce so znašali: leta 1933. 6,794'4 milij. dinarjev; leta 1934. 7,066'9 milij. Din; leta 1935. 7,086'0 milij. Din.

Od tega odpade: na drž. uslužbence: leta 1933. 4.932'2 milij. Din;

leta 1934. 5.142'9 milij. Din; leta 1935. pa 5.192'0 milij. Din.

Na drž. upokojeence: l. 1933. 1.020'6 milij. Din; leta 1934. 1.062'8 milij. Din; leta 1935. 1.041'6 milij. Din.

Na banovinsko osebje in upokojeence leta 1933. 176'9 milijonov dinarjev; leta 1934. 195'0 milijonov dinarjev; leta 1935. 186'7 milij. Din. Na invalide: leta 1933.: 103'4 milij. Din; leta 1934. 104'9 milij. Din; leta 1935. 104'5 milij. Din.

Na vaške občine: leta 1933. 251'4 milij. Din; leta 1934. 25'4 milij. dinarjev, isto v letu 1935.

Na mestne občine: leta 1933. 309'8 milij. Din, isto leta 1934. in 1935.

Poročilo Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani

Poročilo izkazuje povprečno stanje članstva v letu 1935. Članov je bilo to leto 79.263 napram 79.010 v letu 1934.; porast članov je torej 233.

Bolnikov izkazuje poročilo v letu 1935. 2202.

Povprečna dnevna zavarovalna mezda je bila 22'40 Din.

Celokupna dnevna mezda pa 1 milij. 775.128'20 Din.

Članstvo je doseglo višek leta 1930. z 97.688 člani, v letu 1931. je upadlo na 91.848; v l. 1932. na 77.653; v l. 1933. na 75.564 in se je dvignilo v letu 1934. na 79.010, v l. 1935. pa na 79.263 članov.

Povprečna dnevna mezda je dosegla višek leta 1930. z 26'45 Din zavarovane mezde; l. 1932. je upadla na 24'38 Din; v letu 1933. na 23'23 Din; leta 1934. na 22'63 Din; leta 1935. pa na 22'40 Din. Celokupna letna zavarovalna mezda je znašala: leta 1923. 455 milijonov Din; leta 1925. 481 milij. Din; leta 1927. 576 milij. Din; leta 1929. 726 milij. Din; leta 1930. 765 milijonov Din; leta 1931. 722 milij. Din; leta 1932. pa je upadla na 568 milij. Din; leta 1933. 527 milij. Din; leta 1934. 537 milij. Din; leta 1935. pa na 533 milij. Din.

Poštna hranilnica v letu 1935.

Skupni promet Poštne hranilnice je znašal leta 1935. 239 milijard dinarjev, kar pomeni, da pride na vsak delovni dan skoraj ena milijarda dinarjev.

Čekovni promet je po številu čekovnih računov porastel od 24.471 v letu 1934. na 25.439 v letu 1935.

Stanje vlog na čekovnih računih je znašalo konec decembra leta 1935. 1.189.399.007'19 Din.

Promet na čekovnih računih pa je znašal leta 1935. 65.757.485.252'68 Din.

Hranilni promet: Število vlagateljcev je znašalo leta 1934. 312.852, leta 1935. pa 360.432.

Stanje vlog je bilo: konec leta 1934.: 718.492.383'47 Din, konec leta 1935. pa 850.741.001'57 Din.

Obresti na vloge so znašale s 4% obrestne mere letno na vse vloge skupno Din 30.243.933'77, a od tega odpade davek na rente 907.318'01 Din.

Izseljeniške vloge: Izseljenskih vlog je bilo konec leta 1935. 27.168.620'99 Din.

Dobiček Poštne hranilnice je znašal konec leta 1934. 53.192.880'71 Din; konec leta 1935. pa 56.876.870'03 Din.

Naš turizem

V naši državi je bilo v letu

1930: 256.147 inozemcev, 295.512 domačinov; 1931: 209.797 inozemcev in 339.236 domačinov; 1932: 147.356 inozemcev, 364.999 domač.; 1933: 216.654 inozemcev, 667.792 domačinov; 1934: 235.959 inozemcev, 711.421 domačinov; 1935: 234.433 inozemcev, 727.062 domačinov. Skupna udeležba na turizmu je znašala l. 1930: 551.659, 1933: 884.446; 1934: 946.380; 1935: 960.459.

Izdatki turistov inozemskih in domačih so znašali:

leta 1930: 605'3 milij. Din; leta 1931: 530'8 milij. Din; leta 1932: 492'9 milij. dinarjev; leta 1933: 701'1 milij. Din; leta 1934.: 811'1 milij. Din.

Carinska unija z Bolgarijo

Iz »Trgovačkih novin« posnemamo glavna načela za izvedbo carinske unije z Bolgarijo.

Carinska unija mora biti neodvisna od političnega ustroja obeh držav. Carinska unija se bo izvedla polagama. Carinska unija bi privedla Bolgarijo v pristop v Malo antanto, ali pa v Balkanski sporazum.

V gospodarskem pogledu se bo tako ustvarilo večje gospodarsko področje. Brez omejitve bi bilo obema državam na razpolago izvoz na Jadransko in Črno morje in vsa druga izvozna središča.

S takim gospodarskim sodelovanjem bi bila izmena blaga živahnejša in večja; upostavilo pa bi se tudi kulturno in socialno zedinjenje.

Carinska unija bi dala tudi denarno unijo. Tako bi izginila tudi razlika v valutnih in denarnih vprašanjih.

Sankcije in naš izvoz

Sankcije proti Italiji so jako nepovoljno delovale na gospodarski položaj

v naši državi. Na sankcijah je zlasti prizadet izvoz lesa, živine in poljskih pridelkov.

Teško je, da bi v kaki evropski državi pridobili višek naše proizvodnje. Streme za tem, da bi se pridobilo novo tržišče v Bližnjem vzhodu.

Od vseh držav Bližnjega vzhoda je prva Palestina, ki so jo židje pretvorili v močan gospodarski razvoj. V Palestini bi se mogel izvažati les in v splošnem gradbeni material, živina in živilski proizvodi.

Toda pri vsej tej možnosti pridobiti ta trg, so nas prehiteli v izvozu lesa Bolgarija in Rumunija, pa tudi Rusija.

Naša trgovina s Palestino je bila neznatna, nekoliko deset milijonov, ki pa je upadel na 6 do 10 milijonov Din.

Rumunija in Bolgarija sta v tem času izvažali mnogo več; tako da izvozi Bolgarija v Palestino petkrat več nego mi, a Rumunija za 20 do 50krat več. Mnogo uvozijo v Palestino tudi Češkoslovaška, Poljska, Avstrija; Rumunija pa je samo z gradbenim materialom krila potrebo Palestine z 54%; naša država pa le s 6%. Nič boljši ni naš izvoz živine, ker prevladuje v izvozu živine Bolgarija. V žitu in ostalih prehranjevalnih izdelkih smo zopet na zadnjem mestu.

Enako je slab položaj tudi v gibanju naših ladij v palestinskih lukah. Tudi v Levanti nismo uspeli.

Delavska mezda

Najobčutnejše more biti delodajalec prizadet zlasti v pogledu svojih gospodarskih interesov, z vprašanjem plačila delovne sile, to je mezde. Vprašanje mezde je eno najvažnejših v delovnem odnošaju, a obenem tudi najvažnejši problem, s katerim se mora baviti socialna politika. Koliko je to vprašanje občutljivo in važno, vidimo iz tega, da ima v pogledu socialno politične zaščite svojo preteklost kot nobena druga socialno politična zaščitna mera. Tako so na pr. že v 16. stoletju rudarski predpisi v čeških in alpskih pokrajinah »odredili« točno in pošteno plačilo mezde. Že v 17. stoletju je bila poznana zabrana Sruck-sistema. Konec 18. in pričetek 19. stoletja so bile v Angliji borbe za osnovanje zakonske minimalne mezde. Prve in najstarejše mezde pa so bile v življenjskih potrebščinah ali v denarju.

Petrolejska produkcija

Svetovna produkcija petroleja je v preteklem letu prekosila vse prejšnje produkcije. Cenijo jo na 226 milij. ton sirovega petroleja proti 209 milijonom v letu 1934, kar je za 8,1% več. Od 1933 na 1934 je bil previšek 5,6 odstotka. Doslej največja produkcija je bila dosežena leta 1929. z 211 milijoni ton; preteklo leto je torej tudi to produkcijo prekosilo.

Na posamezne dežele se lanska produkcija takole razdeli (v milijonih ton): Zedinjene države 135,5 (leto prej 123,7) ali 59,9% svet. produkcije, Rusija 24,0 (24,2) ali 10,6%, Venezuela 22,2 (20,4) ali 9,8%, Rumunija 8,4 (8,5) ali 3,7%, Irân 7,5 (7,5) ali 3,3%, Nizozemska Indija 6,0 (6,0) ali 2,7%, Mehiko 6,0 (5,6) ali 2,7%, Irâk 3,5 (0,9) ali 1,6%, Kolumbia 2,6 (2,5) ali 1,2%, Peru 2,4 (2,3) ali 1,1%, Argentina 2,1 (2,0) ali 0,9%. Skupno so navedene države producirale 97,5% vse svetovne produkcije; na ostale države pride 2,5%. Glavni delež lanskega prirastka imajo Zedinjene države z 69,3% nadprodukcije; vse druge države so na prirastku udeležene s 30,7%. Med temi imata Venezuela in Irâk (Mezopotamija) največji prirastek; višja produkcija Venezuele je čisto normalna, ker je povzročena po večji potrebi; Irâk je stopil vsled cevne napeljave do Sredozemskega morja zelo v ospredje in je dosegel skoraj že kapaciteto te napeljave v višini 4 mil. ton, tako da na nadaljnji dvig v doglednem času ni misliti. Rusija ni mogla doseči določenega načrta, ki je računil z 28,4 mil. ton. Rumunska produkcija je nekoliko padla; glavni vzrok je ta, da na novo navrtani viri niso mogli kriti difference starih virov, ki pojemajo. v Irânu (Perzija) se je produkcija dobro držala. V večini ostalih držav je večja produkcija v glavnem posledica pomnoženega vrtanja.

Veliki prirastek lanske produkcije bi mogel biti s stališča trgov povod vzne mirjenja, če bi ne bil povzročen po zvišani svetovni potrebi. Deloma je večja poraba, ne glede na pomnožene nakupe Italije, brez dvoma nastala tudi iz politično pogojene pomnožitve zalog v nekaterih porabnih deželah. Kljub temu pa moremo iz dejstva, da je mogla Amerika svoje zaloge znižati, sklepati, da spričo pričakovane še večje porabe tudi povečana svetovna produkcija ne bo ovirala nadaljnjega ozdravljenja petrolejskih trgov.

D R U Š T V E N E V E S T I

Zapisnik III. redne odborove seje Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani, ki se je vršila v četrtek dne 5. marca 1936 ob 8. uri zvečer v posve-tovalnici Združenja trgovcev v Trgovskem domu. Predsednik dr. Fran Windischer je pozdravil došle odbornike in odbornice, ugotovil sklepčnost in začel sejo. Predsednik se je v toplih besedah spominjal smrti Ljudevita Smoleta, bivšega trgovca in župana ševniškega, veletržca Jankota Popoviča ter Antona Stacula, veletržca v Ljubljani. Rodbinam umrlih zvestih prijateljev našega društva je predsedstvo izreklo ob smrti pismeno sožalje. Odbor je počastil spomin umrlih članov in prijateljev društva s pijetnim molkom ter zaklical njih spominu trikratni: Slava! Predsednik je poročal, da je izrekel odbor svoje čestitke ing. Milanu Šukljetu ob imenovanju v banovinski svet, Josipu Cugmüsu je odbor izrekel pismene čestitke ob imenovanju na mesto pomočnika generalnega ravnatelja jugosl. železnic. Radovanu Matjašiču je odbor izrekel pismene čestitke ob imenovanju za pomočnika generalnega ravnatelja SUZORA v Zagrebu, dr. Juro Adlešiču je odbor izrekel pismene čestitke, ko je postal župan Ljubljane. Ob sedemdesetletnici je društvo izreklo pismeno prisrčne čestitke Lavoslavu Schwentnerju, knjigotržcu v Ljubljani. — Sledilo je poročilo društvenega tajnika Antona Agnole. Društveni tajnik je nadalje poročal o poslovanju društvene posredovalnice za čas od 19. decembra 1935 do 5. marca 1936. O poročilu društvenega tajnika se je razvila živahna debata, katere so se udeležili vsi prisotni odborniki in odbornice. Odbor je sklenil spričo poročila, da so nekateri člani izstopili, pisati tem gospodom in jih naprositi, da ostanejo še nadalje zvesti našemu društvu. Odbornici Jelka dr. Bretlova in Ivanka Leskovic sta poročali o svoji nabiralni akciji v prid podpornega fonda. Poročilo je vzel odbor na znanje in jima je izrekel društveni predsednik najlepšo zahvalo za velik trud in za veliko požrtvovalnost pri nabiranju prispevkov. Pri tej priliki je omenjal predsednik, da se je v društvenem krogu ponovno razpravljalo o vprašanju, ali je prirediti Trgovski ples, pa je spričo velikih težav bila opuščena za letos ta prireditvev. — Društveni blagajnik Josip Krek je obširno poročal o društvenih računih za preteklo leto. O poročilu društvenega blagajnika se je razvila obširna debata, katere so se udeležili vsi prisotni odborniki in odbornice. Pri tem je bilo zlasti poudarjeno, kako težavne so gospodarske razmere v društvu spričo tega, da so za društvo velike vsote pri zavodih, ki so pod zaščito, nedosežne. Zategadelj je treba prav posebno važnost in skrbnost polagati na vsak izdatek. Društvenemu blagajniku je predsednik izrekel najlepšo zahvalo za njegovo požrtvovalno delo in je odbor soglasno odobril predložene račune. Prvi podpredsednik Albin Smrkolj je nato poročal o prošnjah za podpore članom, ki so brez službe in potrebni podpore. Odbor je temeljem podanega poročila podrobno razpravljal o vsaki prošnji ter je razdelil podpore v skupnem znesku Din 2260. Predsednik je poročal obširno o učnih tečajih, ki jih vzdržuje društvo v prostorih drž. Trgovske akademije v Ljubljani. Število obiskovalcev v tečajih za italijanščino, višji in nižji tečaj, za nemščino, višji in nižji tečaj, ter za slovensko stenografijo je trajno veliko in ima društvo dejansko celo večerno šolo. V teh tečajih poučujeta dr. Robert Eržen, profesor na Trgovski akademiji v Ljubljani, ter društveni odbornik Franc Zelenik. Obisk je jako zadovoljiv in je zanimanje obiskovalcev hvalevredno. Stroški teh tečajev znašajo do konca februarja brez stroškov za prostore in luč 6278 dinarjev. Tečaj za računstvo je konec januarja prenehal. Poročilo predsednika se je vzelo po kratki razpravi na znanje. Predsednik je nadalje poročal, da je bilo izplačano volilo blagopokojnega veletržca Jurija Verovška v znesku Din 10.000—, ki je prišlo v društveno blagajno po odbitku pristojbin v čistem znesku Din 7825. Društvo je izreklo gospodični Anici Verovšek svojo najlepšo zahvalo. — Društveni blagajnik Josip Krek je poročal o računu društvenega koledarja za leto 1936. Pri tem je poudarjal, koliko težav je z razpečevanjem društvenega koledarja in kako težko je inkasirati odpadajoče zneske. Navzlic temu je odbor odločen, da bo izdajal tudi vnaprej društveni koledar, ki je doživel že 22. letnik letos in ima za seboj lepo tradicijo. — Predsednik je po izčrpanem dnevnem redu izrekel zahvalo društvenim odbornikom in odbornicam ter zaključil sejo ob 11. uri zvečer.